

Başlık / Title: Yumuşak Güç Unsuru Olarak Filistin'in Kamu Diplomasisi Faaliyetleri

Yazarlar / Authors:

ORCID ID

Murat ERCAN

0000-0002-1315-9200

Mehmet Can KILINÇ

0000-0002-1315-9200

Bu makaleye atf için: Murat Ercan ve Mehmet Can Kılınç, "Yumuşak Güç Unsuru Olarak Filistin'in Kamu Diplomasisi Faaliyetleri," *Filistin Araştırmaları Dergisi* 7 (Yaz 2020): 49-81.

To cite this article: Murat Ercan and Mehmet Can Kılınç, "Yumuşak Güç Unsuru Olarak Filistin'in Kamu Diplomasisi Faaliyetleri," *Bulletin of Palestine Studies* 7 (Summer 2020): 49-81.

Makale Türü / Type of Article: Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Geliş Tarihi / Submission Date: 07.05.2020

Yayına Kabul Tarihi / Acceptance Date: 16.05.2020

Yayın Tarihi / Date Published: 30.06.2020

FAD - Filistin Araştırmaları Dergisi
BPS - Bulletin of Palestine Studies
Tarandığı Uluslararası İndexler / Abstracting & Indexing

INDEX COPERNICUS | SCIENTIFIC INDEXING | CEEOL | DRJI | İSAM

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Yazarlar: Murat ERCAN*
Mehmet Can KILINÇ**

Yumuşak Güç Unsuru Olarak Filistin'in Kamu Diplomasisi Faaliyetleri

Özet: Bu alışma İsrail tarafından işgallere ve saldırılara maruz kalan Filistin'in uluslararası kamuoyuna sesini duyurabilmesi için son zamanlarda uygulamaya başladığı yumuşak güç unsuru olarak kamu diplomasisi faaliyetlerini ele almaktadır. Günümüz uluslararası ilişkiler literatüründe, devletlerin ulusal çıkarlarının ve fırsatlarının savunulması artık iki devlet arasında gerçekleştirilen klasik diplomasi yöntemlerinin çok daha ilerisine geçmiştir. Devletler artık askeri gücün yerine, kamu diplomasisinin yumuşak güç boyutunu harekete geçirerek diğer lkelerin hükümetleri veya uluslararası kurum, kuruluş ve bölgesel rgtler ile dünya kamuoyundaki vatandaşları etkilemeye yönelik politikalar geliştirmeye başlamıştır. Filistin de İsrail'in saldırılarını uluslararası kamuoyuna duyurmak ve dikkatini çekmek için ilk olarak İntifada hareketlerini başlatmış, İsrail askerlerine ve tanklarına taş ve sopa ile karşılık vermiştir. Bilhassa Filistin değişen diplomasi anlayışının etkisiyle sert güç kullanımı yerine insanların akıllarına ve kalplerine seslenen kamu diplomasisi faaliyetlerine daha fazla önem vermeye başlamıştır. Çünkü Filistin halkı kendi toprakları içerisinde zulümlerle karşı karşıya kaldığı için kamu diplomasisi ve yumuşak güç unsurlarını kullanabilmek açısından potansiyeli yüksek bir ülke durumundadır. Filistin yumuşak güç unsurlarını etkin biçimde kullanabilmek amacıyla diğer devletlerle olan siyasi ilişkilerinin yanında toplumlar arasındaki diyalogları da arttırmaya çalışmaktadır. Bu alışmada Filistin'in artan yumuşak güç etkisini kullanmaya yönelik olarak harekete geçirdiği kültür, eğitim, diaspora, dijital ve askeri kamu diplomasisi politikaları ve çalışmaları ile Filistin halkının kamu diplomasisi faaliyetlerine katkıları analiz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Filistin, kamu diplomasisi, kültür diplomasisi, dijital diplomasi, yumuşak güç.

The Public Diplomacy Activities of Palestine as a Soft Power Factor

Abstract: This study examines the public diplomacy activities that Palestine conducts as an element of soft power in order to make its voice heard by the international public at a time it is subjected to invasions and attacks by Israel. In today's international relations literature, defending the national interests and opportunities of states is now far beyond classical diplomacy between two states. States have recently begun to develop policies aimed at using public diplomacy and the soft power aspect of military power rather than military power itself, and they have also been striving to influence other governments, international and regional organizations as well as the international public opinion. In this connection, Palestine has first launched the Intifada movements to inform the word public opinion about the Israeli attacks, responding to Israeli soldiers and tanks with stones and sticks. In particular, through the effect of changing diplomacy, Palestine has started to pay more attention to public diplomacy activities that address the minds and hearts of people instead of using hard power. Because the Palestinian people are facing persecution within their own territory, it is a country with a high potential in terms of using

---

* Prof. Dr. Murat Ercan, Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, muratercan@anadolu.edu.tr.

** Yüksek Lisans ğrencisi, Bilecik şeyh Edebalı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstits, Kamu Yönetimi Blm, mehmetcan.kilnnc@gmail.com.

public diplomacy and soft power. It tries to increase the dialogue between communities as well as to develop its political relations with other states in order to use soft power elements effectively. The present study examines the culture, education, diaspora, Digital and military public diplomacy policies that Palestine mobilizes to use its increasing soft power and analyses the contributions of the Palestinian people to public diplomacy activities.

Keywords: Palestine, public diplomacy, cultural diplomacy, digital diplomacy, soft power.

Giriş

*Benim adım Filistin!
Adı tüm meydanlara yazılan Filistin!
Adı beni saran ve kuşatan Filistin!
Ruhumun en derinliklerine işleyen Filistin!
Topraklarının beni, benim de onu tanıdığım Filistin!
Onu değil beni parçalayın dediğim Vatanım!¹*

21. yüzyılın kuşkusuz en önemli politika araçlarından birini kamu diplomasisi ve yumuşak güç oluşturmaktadır. Uluslararası ilişkiler literatüründe yumuşak güç ve kamu diplomasisi son yıllarda devletler, sivil toplum örgütleri, üniversiteler, diasporalar, lobiler, özel şirketler, medya ve vatandaşlar tarafından sıkça kullanılan kavramlar haline gelmiştir. Özellikle 11 Eylül 2001'den sonra birçok ülke yumuşak güç oluşturmak amacıyla politikalar üretip kültürü aracılıyla diğer ülkelerin kamuoylarını etkilemeye çalışmaktadır. Mamafih hükümetler değişen diplomasi anlayışının etkisiyle askeri gücün yerine insanların akıllarına ve kalplerine seslenen kamu diplomasisi faaliyetlerine daha fazla önem vermektedir.

Kamu diplomasisi ve yumuşak güç unsurları bakımından Filistin potansiyeli yüksek bir ülke durumundadır. Filistin dünyada üç dinin üzerinde hak sahibi olduğunu iddia ettiği, tarihi bir zenginliğe sahiptir. Bilhassa artan küreselleşmenin de etkisi ile Filistin'de bulunan örgütler sert güç unsurlarının başka ülkeler üzerindeki olumsuz etkilerinden dolayı kamu diplomasisi ve yumuşak güç dâhilindeki alanlara yönelmeye başlamıştır. Ayrıca İsrail'in kadınlara ve çocuklara yönelik şiddet girişimleri ile Filistin topraklarında gerçekleştirdiği haksız işgallerini dünya kamuoyuna duyurmak isteyen

---

¹ Dizeler Filistinli şair Harun Haşim Reşid'in *Filistin Kasideleri* başlığını taşıyan divanının ilk şiirinden alınmadır. Şiirin Arapça açıklamalı bir versiyonu için bkz. <http://alqudslana.com/index.php?action=article&id=6447>. Filistinli bir öğrenci kızın bu şiiri okuduğu video, internet ortamında hızla yaygınlaşarak Türkiye de dâhil büyük popülerlik kazanmış, Filistin dijital ve kültürel diplomasisi açısından ilginç bir örnek oluşturmuştur. Bkz. <https://youtu.be/i914f5TCnpI>.

Filistin de son zamanlarda olsa kamu diplomasisi faaliyetlerine yönelmektedir.

Arap Devletleri ve İsrail arasında gerçekleşen birden fazla savaşa tanıklık eden Filistin, Arap devletlerinin aldığı yenilgilerden en zararlı çıkan ülke olmuştur. Filistin halkının görüşü alınmadan Filistin üzerinden anlaşmalar imzalayan Arap devletleri, günümüze kadar uzanan Filistin sorununun ortaya çıkmasında başrol oynamıştır diyebiliriz. İşgal altında olmasına rağmen birden fazla devlet ile ikili ilişkiler yürüten Filistin İslami Direniş Hareketi (Hamas) ve Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ), Filistin halkının çıkarları doğrultusunda propaganda oluşturmaktadır. İntifada hareketleri ile başlayan Filistin halk uyanışı sonrasında yürütölen politikalar da yabancı devletlerin desteğini almaya yönelik olmuştur. Çünkü Filistin'in bağımsız devletliğe intikal dönemini başlatabilmesinin ve halkının kendi topraklarında sürgün hayatı yaşadığını uluslararası kamuoyunun gündeminde tutabilmesinin yegâne yolunu yumuşak güc unsurları sağlamaktadır.

Bu çalışmada öncelikle Filistin'in bir yumuşak güc unsuru olarak kamu diplomasisi oluşturmak için gerçekleştirdiği faaliyetler analiz edilecektir. Akabinde de kültürel, eğitimsel, diaspora, dijital ve askeri kamu diplomasisi oluşturmaya yönelik politikaları ile yabancı devletleri ve vatandaşlarını ne derece etkileyebildiği ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Kamu Diplomasisi ve Güc Anlayışı: Sert, Yumuşak ve Akıllı Güc

Kamu diplomasisi ve yumuşak güc kavramları birbirleriyle doğrudan ilişkili kavramlardır. Bu kavramların zaman zaman birbiri yerine kullanıldığı olmaktadır. Fakat yumuşak güc kavramı ile kamu diplomasisini karşılaştırdığımızda, kamu diplomasisi daha dar ve somut kapsamlıdır. Zira yumuşak güc kullanımı ile ilgili kültürel, eğitimsel ve kurumsal faaliyetler kamu diplomasisi alanında yer alırlar.²

Diplomasi devletlerin değişen dünya sistemi içerisinde kullandıkları dış politika unsurlarından birisidir. Geniş anlamda devletlerin tüm dış ilişkilerini içinde barındırırken dar anlamıyla devletlerin belirli kanaat ve görüşlerini hem diğer devletlerin karar alıcılarına iletmek hem de doğrudan harekete geçirmek için kullanılmaktadır.³ Gerek iletişim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler, gerekse dış politikaya yakın ilgi duyan toplumlar diplomasi açısından önemli görölmeye başlanınca kamu diplomasisi gelişen bir kavram

---

² Yumuşak güc kavramı için bkz. Joseph S. Nye, *Yumuşak Güc*, ev. Reyhan İnan Aydın (Ankara: Elips Kitap, 2005).

³ Faruk Sönmezoğlu, *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, 5.Basım (İstanbul: Der Yayınları, 2017), 186.

olarak ortaya çıkmıştır.⁴ Günümüzde hükümetler için yumuşak güç anlamına gelmekte olan kamu diplomasisi değişen geleneksel diplomasi anlayışının etkisiyle askeri gücün yerine geçerek değerler ve kültür üzerinden insanların akıllarına ve kalplerine seslenen bir unsur haline gelmiştir. Bu anlamıyla kamu diplomasisi hem devlet hem de hükümet odaklı yürütülen bir faaliyet alanı olmaktan çıkarak sivil toplum örgütlerinin, hükümet dışı kurumların, kültürel örgütlerin, üniversitelerin, diasporaların, baskı gruplarının, lobilerin, özel şirketlerin, medya ve iletişim örgütlerinin, vatandaşların faaliyetlerinin yer aldığı bir alan haline gelmiştir. Kamu diplomasisinde temel amaç yabancı hükümetleri ve politikalarını etkilemektir. Burada temel varsayım demokrasi dünyasında halkları; seçilmiş hükümetleri, kurumları ve yetkilileri etkileme güçlerinin olduğuna inandırmaktır.⁵ Kısaca tanımlayacak olursak, kamu diplomasisi bir devletin yabancı ülkelerin hem çıkar, fırsat ve potansiyel tehdit merkezli değerlendirmelerini, hem de kamuoylarını ve vatandaşlarını etkilemek amacıyla yürüttüğü politikalar olarak tanımlanmaktadır.⁶

Yumuşak güç, sert güç ve ikisinin birleşimi olan akıllı güç⁷ kavramlarının sınıflandırmasını bizlere tanıtan Amerikalı akademisyen ve siyaset bilimci Joseph S. Nye'dir. Yumuşak Güç kavramı uluslararası ilişkiler literatürüne Joseph S. Nye'in 1990 yılında yayımlanan *Bound to Lead: the Changing Nature of American Power* [Yönetmeye Mecbur: Amerikan Gücünün Değişen Doğası] adlı kitabıyla girmiştir.⁸ Soğuk savaş boyunca etkisi devam eden, bir başka ülkeyi zorlama kabiliyeti olan sert güç unsurları arasındaki askeri güç ve ekonomik gücün etkilerinden farklı olarak, artan küreselleşmenin etkisiyle yumuşak güç bir ülkenin kültürel değerlerinin, kurumlarının, fikirlerinin, politikalarının, basın yayın organlarının etkin kullanımı doğrultusunda kamuoyu yaratma özelliği vurgulanmaktadır.⁹ Yumuşak gücün içerisinde kültür, eğitim, sanat, yazılı ve görsel medya, film, şiir, edebiyat, mimari, yükseköğretim, sivil toplum kuruluşları, bilim ve teknoloji altyapısı ve turizm, ekonomik iş birliği oluşumları, dijitalleşme ve diplomasi

⁴ Sönmezoğlu, *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, 326.

⁵ Ergün Köksoy, "Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler ilişkisi: Kuramsal Bir Değerlendirme," *Marmara İletişim Dergisi* 22 (2014): 214.

⁶ Gökmen Kılıçoğlu ve Ayhan Nuri Yılmaz, "Ortadoğu'da Türkiye Etkisi: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Açısından Bölgedeki Siyasi Projeksiyonlar," *Yeni Türkiye Ortadoğu Özel Sayısı* 22/87 (2016): 95.

⁷ Joseph S. Nye Jr., "Get Smart." *Foreign Affairs*, 01.07.2009, <https://www.foreignaffairs.com/articles/2009-07-01/get-smart>, Erişim: 27.11.2019.

⁸ Joseph S. Nye Jr., *Bound to Lead: the Changing Nature of American Power* (New York: Basic Books, 1990).

⁹ Nye, "Get Smart," 17.

bulunmaktadır.¹⁰ Devletler de yumuşak gc dhilineki bu alanlara gereken önemi verirse dış politikalarında diğer devletlerin kamuoylarını baskı kullanmadan harekete geçirebilirler diyebiliriz. Nye'e göre yumuşak gc, bir devletin kendi ulusal çıkarlarını, liderlik ettiği lkelerin ulusal çıkarlarıyla uyumlu olarak sunabilme ve diğerlerini memnun edebilecek bir şekilde gözetme kapasitesidir.¹¹ Yumuşak gücün kaynakları e ayrılır. Bunlar başkalarına cazip geldiği oranda *kültür*, bir ülkenin iç ve dış siyasette ortaya koyduğu *siyasi değerler* ve devletler tarafından ahlaki ve meşru grldğu oranda *politikadır*.¹² Günümüz konjonktüründe devletlerin; uluslararası ve bölgesel kuruluşların desteklemediği politikaları devam ettirmesi zordur. Dolayısıyla uluslararası arenada etkili bir imaj oluşturmak isteyen devletler etkin bir dış politika anlayışı doğrultusunda uluslararası toplumdaki imajını güçlendirebilir.

Filistin ve Yumuşak Gc Kaynakları

Bir ülkenin beklentilerinin diğer ülkelere cazip gelmesinin en önemli kaynağı olan yumuşak gücü geliştirmenin diğer bir yönü de uluslararası kurum ve kuruluşlar ile olan ilişkiler ve tanınırlıktır. Bir dizi Arap-İsrail savaşının sonucusu olan 1973 Arap-İsrail savaşı sonucunda Filistin de dâhil Arap devletlerinde çok iyi eğitim ve öğrenim görmüş personel eksikliğinin farkına varılmıştır. ¹³ Bu dönemden sonra Filistin sert gc politikasını devam ettirmiş, 1990-1991 tarihlerinde Filistin ve İsrail taraflar arasında uzlaşmaya varılması sonucunda Oslo Anlaşması ile ortaya olumlu bir atmosfer çıkmıştır.¹⁴ Bu noktadan sonra Filistin'in sert gc politikasını yumuşak gc politikası ile tamamlayarak bölgesel etkinliklere doğru yneldeği söylenebilir. Bilhassa 23 Eylül 2011 tarihinde Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas'ın Birleşmiş Milletler'e tam üyelik başvurusunda bulunması, Filistin'in uluslararası kamuoyunda haklı mücadelesini duyurması ve tanınması adına atılan önemli bir adım olmuştur.¹⁵ Günümüzde Filistin kamu diplomasisi oluşturmak adına hem yumuşak güce büyük önem vermekte, hem de Filistin

¹⁰ "What is Soft Power?" <https://softpower30.com/what-is-soft-power>, erişim: 28. 11. 2019.

¹¹ Joseph S. Nye, *Amerikan Gücünün Paradoksu*, ev. Gürol Koca (İstanbul: Literatür Yayıncılık, 2003), 14.

¹² Nye, *Amerikan Gücünün Paradoksu*, 17.

¹³ Süleyman zmen, *İsrail ve Etnik Dini atışmalar* (İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2006), 272-73.

¹⁴ Ertan Efeğil, "Türkiye'nin Filistin Politikasının Değerlendirilmesi," *Küresel ve Bölgesel Aktörlerin Filistin Politikaları*, ed. Pınar zden Cankara ve Yavuz Cankara (İstanbul: Efe Akademi Yayınları, 2019), 515.

¹⁵ Ayşe mr Atmaca, "Filistin Baharı: Yükselen Umutlar ve Kaybedilen Barış," *Filistin Araştırmaları Dergisi* 1 (2017), 67.

halkının hikâyesini dünyaya duyurmak için kültürel ve eğitimsel faaliyet alanlarına yatırım yapmaktadır.

Filistin Kültür Diplomasisi

Kültür diplomasisinin uluslararası ilişkiler alanında de birden fazla tanımı yapılmakla birlikte bu alanda faaliyet gösteren sanatçılar, gazeteciler, iş adamları, akademisyenler, barış eylemcileri gibi aktörler ve sanat galerileri, müzik, halkla ilişkiler ve dini inançların etkileşimi gibi vasıtalar ile ortak amaçlara ulaşmak için ülkeler ve milletler arasında karşılıklı anlayışı geliştirmek şeklinde ifade edilebilir.¹⁶ Joseph Nye, milletlerin hikâyelerinin bir çeşit sermaye aracı olarak ortaya çıktığını, kaybedilen prestijin ve güvenin kazanılmasında hangi hikâyenin daha etkili olacağını da kültürel diplomasisinin belirlediğini ifade etmektedir.¹⁷ Kültürel diplomasi faaliyetleri, hem devletlerin yumuşak gücünü oluşturmakta hem de bu gücü kullanarak istedikleri hedeflere ulaşmalarına yardım etmektedir. Günümüzde hem dil, edebiyat, müzik, folklor, hem de sinema ürünleri kültürel diplomasi hedeflerini gerçekleştirmek üzere devletler tarafından kullanılmaktadır. Devletler sanatçıları yabancı ülkelerin kamuoylarını etkilemek amacıyla kültür diplomatları olarak harekete geçirebilmektedir. Ayrıca kendi ülkelerinin kültürel unsurları yanında diğer devletlerin ön plana çıkan sanatçıları ve sanat organizasyonlarını da desteklemektedir.¹⁸

Filistin de haksız işgaller neticesinde zulüm ile baskıya maruz kalan, tanklara sopa ve taş ile karşılık vermeye çalışan, kadınlar ile çocukların yurtlarını korumaya çalıştığı bir ülke kimliğiyle yaşadığı acıları dünyaya duyurabilmek için kültürel diplomasi faaliyetlerine yönelmeye başlamıştır.¹⁹ Bu faaliyetlerin arasında müzik etkinlikleri başta gelmektedir. Lübnan'ın Beyrut şehrinde düzenlenen "Arap İdolü" şarkı yarışmasına ülkesinden zor şartlar altında çıkarak katılan Filistinli genç yetenek Muhammed Assaf'ın birinci olması sonucunda, on binlerce Filistinli sokaklarda sevgi gösterileri düzenlemiştir. Ayrıca Filistin Devlet Başkanı Mahmut Abbas, genç yeteneği iyi niyet elçisi ilan etmiştir. Assaf, birinci olmasının ardından sahneye Filistin bayrağı ile çıkarak yaptığı konuşmada "Bu başarıyı tüm Filistinli şehitlere,

---

¹⁶ Muzna Shihabi, "Palestinian Public Diplomacy: From Camp David II to the ICJ Ruling on the Israeli Wall" (Master's Thesis, Birezit University, 2006), 58.

¹⁷ Fırat Purtaş, "Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi," *Akademik Bakış Dergisi* 7, 13 (2013): 5.

¹⁸ "Kültür ve Sanat Diplomasisi Sektörel Diplomasi İnşası," TASAM, https://tasam.org/Files/Etkinlik/File/VizyonBelgesi/SGPK_KVSD_KulturveSanatVizyon_TR_pdf_8df3e750-2b55-4dda-82e0-c185baad705d.pdf, erişim: 14.12.2019.

¹⁹ Purtaş, "Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri, 6.

esirlere ve gazilere ayrıca tüm Arap dünyası ile özgür olan her insana ithaf ediyorum.” demiştir.²⁰ Kısa sürede dünya kamuoyunda başarısı duyulan Muhammed Assaf sosyal medyada en çok konuşulan isimlerden biri olmayı başarmış, Filistin’in haklı mücadelesini ve gerçek imajını tüm dünyaya yaymasına katkıda bulunmuştur. Assaf bu birincilikten sonra da dünya çapında konserler düzenleyerek Filistin kültürünün tanıtılmasında büyük rol oynamıştır.²¹

Yine müzik sanatı bağlamında Ortadoęulu kadın sanatçılar; Amel Mathlouthi, İlkey Akkaya, Amal Markus, Majida El Rouni, Kamilya Jubran, Lena Chamamyam, Ya Mayla, Rim Banna, Reem Kelani, Fairuz ve Reem Talhami, bölgesel örgütlerin ve uluslararası kurum ve kuruluşların Filistin’deki faaliyetlerini arttırmaları amacıyla *Gazze’ye En Hüzünlü Şarkımız* adlı bir albüm hazırlamışlardır. Filistinli bir kızın hâlâ barış sağlanamamasına yönelik sitemleriyle başlayan albüm, Filistin’de yaşanan derin acıları ve duyguları dinleyiciye aktarmaktadır.²² Keza Filistin direnişinin son yıllardaki en güçlü seslerinden olan Rim Banna, İsrail işgallerine karşı direniş, özgürlük ve onuru temsil eden ikonlardan biri olmuştur. Söyledięi şarkıları Filistinli esirlere, işgalde hayatını kaybedenlere ve İsrail hapisanelerindeki Filistinli tutuklulara adamıştır. Hayatı boyunca Doğu ve Batı Kùltürlerini sentezleyerek şarkılarını Dünya üzerinde bulunan tüm ezilmiş halklar için söylemiştir. Albümleriyle dünya kamuoyunda büyük yankı uyandırmış ve İtalya’da Barış Elçisi seçilmiştir. Filistin halkının sesi olan Rim Banna, 1997’de Tunus Kùltür Bakanlığı’nın yılın sanatçısı ödölü, 2000’de Filistin şarkı ödölü ve 2013’te de İbni Rüşd özgür düşünce ödölü ile onurlandırılmıştır. Sanatçı kansere yenik düşüp hayata gözlerini yumduğu zaman bıraktığı vasiyet üzerine na’sına geleneksel Filistinli kıyafeti giydirilmiş, tabutuna ise Filistin bayrağı sarılmıştır.²³ Banna Filistin mirası ve kùltüründen beslenerek, Filistin halkının haklı mücadelesini, Filistin Halkının düşünce, istek ve kaygılarını dünya kamuoyuna duyurmayı hedeflemiştir diyebiliriz.

---

²⁰“Arap Dünyasının Yeni İdolü: Filistinli Assaf,” *Sabah*, 24.06.2013, <https://www.sabah.com.tr/dunya/2013/06/24/arap-dunyasinin-yeni-idolu-filistinli-assaf>, erişim: 24.11.2019.

²¹ Kamel Hawwash, “Palestine’s Arab Idol Mohammed Assaf Rocks London,” *Middle East Eye*, 29.01.2019, <https://www.middleeasteye.net/features/palestines-arab-idol-mohammed-assaf-rocks-london>, erişim: 28.11.2019.

²² “Filistin Şarkıları: Ortadoğulu Kadınlardan Gazze’ye En Hüzünlü Şarkımız,” *Cafrande*, <https://www.cafrande.org/filistin-sarkilari-ortadogulu-kadinlardan-gazze-ye-en-huzunlu-sarkimiz/>, erişim: 28. 11. 2019.

²³“Filistin Direnişinin Simgesi Rim Banna Hayatını Kaybetti”, *Gazete Duvar*, (26 Mart 2018), <https://www.gazeteduvar.com.tr/dunya/2018/03/26/filistin-direnisinin-sesi-rim-banna-hayatini-kaybetti/>, erişim: 29. 11. 2019.

Filistin'in müzik alanındaki kültürel diplomasi faaliyetlerine klasik batı müziği de dâhildir. Dünya'da birçok ülkede sahneye konarak uluslararası kültürel ilişkilerin pekişmesine katkıda bulunan Mozart'ın *Sihirli Flüt* operası, Filistin'in uluslararası arenadaki kültürel tanınırlığını arttırmak için de Batı Şeria'da temsil edilmektedir. Filistinliler için *Sihirli Flüt* belki de opera temsili görmek için ilk fırsat olacaktır. Festivalin yönetmeni ve aktör Samuel Filmore, etkinlik için şunları söylemektedir:

Buraya, Ramallah, Nablus ve Beytüllahim'e gelmek bizim için önemliydi. Çünkü buradaki insanların temiz havaya ihtiyacı var. Çok meraklılar ve bu tür gösteriler için sabırsızlanıyorlar. İsrail'de, Tel Aviv'de mükemmel bir opera binası var ve insanlar bu tür performanslara alışıktır iken Filistin'de opera bilinmeyen bir saha; politikacıların barış yapmasını beklersek sonsuza dek bekleyeceğiz.²⁴

Müzik yanında dans da Filistin için önemli kültür diplomasisi alanlarından birisidir. Filistin'de Sareyyet Ramallah tarafından her yıl düzenlenen Ramallah Çağdaş Dans Festivali, çağdaş dans konusunda uzmanlaşmış bir sanat festivalidir. Ramallah Çağdaş Dans Festivali, hem Filistin halkı hem de dünya halkları arasında kültürel ilişkilerin geliştirilmesini hedeflemektedir. Filistin'in kültürel ilişkilerinin geliştirilmesi açısından önem taşıyan dans festivali ayrıca gençlerin kültürel etkinliklere katılımını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Festival Filistin kültürel diplomasisini ön plana çıkararak 2008 yılında "Seçkin Kültür Çalışmaları için Qatton Saygınlık Ödülü"nü almıştır.²⁵

Benzeri kültürel diplomasi faaliyetleri diğer sanat dallarında da yürütülmüştür. Fotoğraf sanatı bunlardan birisidir. Filistin'deki yaşamın gerçeklerini yansıtması amacıyla, Ürdün'ün başkenti Amman'da "Kudüs'ün Yüzleri" adlı bir fotoğraf sergisi ve yarışması İslam dünyasından politikacıların ve Filistinli gençlerin katılımıyla açılmıştır. İsrail işgali altındaki Kudüs'ün İslami ve kültürel mirasına odaklanarak Filistin halkının gündelik hayatta maruz kaldığı sıkıntı ve adaletsizlikleri yansıtma amacını taşıyan yarışmaya, hem İslam İşbirliği Teşkilatına üye ülkelerden, hem de

---

²⁴ Ksenia Svetlova, "Mostly Mozart in Ramallah", *The Jerusalem Post*, 15.04.2017, <https://www.jpost.com/Arts-and-Culture/Music/Mostly-Mozart-in-Ramallah>, erişim: 14.12.2019.

²⁵ "Ramallah Contemporary Dance Festival," Sareyyet Ramallah - First Ramallah Group, <https://www.sareyyet.ps/page.php?id=ae99y44697Yae99>, erişim: 14.12.2019.

dünyanın başka birçok ülkesinden yoğun katılım olmuştur. Filistinli fotoğraf sanatçıları, İsrail ablukasında bulunan Gazze Şeridi'nde yaşanan acıları, 160 eserle anlatmaya çalışmışlardır. Filistin kültür merkezinde açılan sergiye sanatçılar tarafından "Gazze Sanatı" ismi verilmesi, işgal ve ambargoya rağmen sanatçıların sergiye katılmaları Filistin'de hayat ve umudun var olduğunu göstermiştir.²⁶ Hülasa, "Kudüs'ün Yüzleri" fotoğraf sergisi ve yarışması, Filistin halkının haklı davasına ilişkin uluslararası bir bilincin oluşturulmasına yönelik olarak atılan önemli adımlardan biri olmuştur denebilir.²⁷

Filistin'in yumuşak gücün uygulanmasına katılan figürleri özellikle de kültür alanında faaliyetlerini ne kadar etkin kullanırsa İsrail'in, Filistin üzerinde bulunduğu hak ihlalleri girişimlerinin de o kadar kolaylıkla engellenebileceği söylenebilir. Filistin'de Oslo Anlaşması'nın hemen ardından *Vefa* adlı bir gazete, onu izleyen süreçte de çok sayıda web sitesi kurulmuştur. Ayrıca bu dönemde *Filistin Dergisi* adlı bir dergi de ayda iki kez İngilizce, Fransızca ve İspanyolca olarak çıkmaya başlamıştır.²⁸ Columbia Üniversitesi'nde görevli olan ve Filistin Ulusal Güvenlik Konseyi'nde 15 yıl görev yapan, ancak Yasar Arafat'ın Oslo görüşmelerindeki politikalarını teslimiyetçi bularak istifa eden Edward Said de dünya kamuoyu önünde Filistin davasını destekliyordu.²⁹ Özellikle 3 Temmuz 2000 tarihinde İsrail tarafına dönerek taş attığı fotoğrafının kendi üniversitesi de dâhil olmak üzere uluslararası kamuoyunda kısa sürede yayılması, geniş halk kitlelerini harekete geçirmişti. Görevli olduğu üniversitedeki kimi Yahudi öğrenciler ve bazı öğretim görevlileri istifa etmesi yönünde açıklamalarda bulunsa da Columbia Üniversitesi Rektörü yazılı bir açıklama ile Edward Said'in suçlu olmadığını beyan etmişti. Edward Said'e fotoğraf ile ilgili görüşü sorulduğunda "Çocuklarım bana niçin zulmün karşısında yer almadın

---

²⁶ Filistinli Sanatçılardan Acıları Anlatan Sergi," *Beyaz Gazete*, 29.07.2019, <http://beyazgazete.com/video/webtv/guncel-1/filistinli-sanatcilar-dan-gazze-deki-acilari-anlatan-sergi-734203.html>, erişim: 28.11.2019.

²⁷ "Filistin Ulusal Gençlik Konseyi Kuruldu," *Anadolu Ajansı*, 10.08.2018, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistin-ulusal-genclik-konseyi-kuruldu/1251546>, erişim: 28.11.2019.

²⁸ Uğur Gündüz ve Hanadi H.S. Dwikat, "Tarihsel Gelişim Sürecinde Filistin'de Gazetecilik, Halkla İlişkiler ve Sosyal Medya," *International Journal of Cultural and Social Studies* 4/2 (2018): 393.

²⁹ Taha Kılınç, "Akademik Cesaretin Örneği: Edward Said," *Mecra*, 17.05.2018, <https://www.gzt.com/mecra/akademik-cesaretin-orneği-edward-said-3367049>, erişim: 28.11.2019.

dediğinde verebilecek bir cevabım olsun istedim." diye cevap vermiştir.³⁰ Edward Said bu tutumuyla Filistin'in durumu hakkındaki bilincin gelişmesi için büyük çaba sarf eden, Filistin halkının haklı mücadelesini savunan sembol isimlerden birisi olmuştur.

Kamu diplomasisi faaliyetlerine son zamanlarda büyük bir ivme kazandırarak dünya kamuoyuna açılmayı hedefleyen Filistin'in, yumuşak güç faaliyetlerini yürütmek için halkla ilişkiler kurumlarını geliştirmesi gerekmektedir. İsrail işgallerine karşı bağımsızlık mücadelesi vermesi ve ekonomik açıdan zor durumda olması, Filistin'de halkla ilişkiler faaliyetlerinin gelişmesini engellemiştir. İsrail İşgalleri altında uzun bir dönem zorluk çeken Filistin, halkını bir arada tutma mücadelesi verdiği sırada, halkla ilişkiler birimi İsrail'in yarattığı acıları, haksız müdahaleleri dünya kamuoyuna duyurmak açısından anahtar bir rol oynayacaktır. Bu nedenle Filistin etkin bir kamu diplomasisi oluşturmak için yumuşak gücün merkezinde bulunduğunu ifade edebileceğimiz halkla ilişkiler birimine gerekli önemi vermelidir. Nitekim Filistin, kamu diplomasisi oluşturmak, sivil toplum kuruluşlarını, uluslararası kurum ve örgütleri yönlendirmek ve ulus inşa sürecini tamamlamak için halkla ilişkilere odaklanmaya başlamıştır. Günümüz itibarıyla Filistin'in halkla ilişkiler ile ilgilenen üç kurumu mevcuttur: Filistin Enformasyon Bakanlığı, Filistin Haber Ajansı ve Filistin Yayın Şirketi. Bu kurumlar yumuşak gücün uygulanmasında ve harekete geçirilmesinde, kamu diplomasisi oluşturulmasında büyük önem taşımaktadır. Filistin yönetimi, kuruluşundan bu yana özellikle Batı Şeria'da halkla İlişkiler birimlerinin faaliyetleri çerçevesinde birçok eğitimin sponsorluğunu üstlenmektedir.³¹

Filistin Eğitim Diplomasisi

Eğitim, birçok devletin kamu diplomasisi etkinliklerinin kesişim noktalarından biri olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan eğitim diplomasisi, kamu diplomasisinin bir alt kategorisini oluşturmaktadır. Ayrıca eğitim diplomasisi bir ülkenin, tarihi, kültürü, siyasi ve akademik durumuna göre şekillenmektedir. Günümüzde ise teknolojideki gelişmeler eğitim diplomasisinin sürdürülebilir bir hal alabilmesi için önem arz etmektedir.³²

---

³⁰ Fatma Tuncer, "O Taşı Küçümsemeyin," Milli Gazete, 18.10.2019, <https://www.milligazete.com.tr/makale/3209947/fatma-tuncer/o-tasi-kucumsemeyin>, erişim: 28.11.2019.

³¹ Gündüz ve Dwikat, "Tarihsel Gelişim Sürecinde Filistin'de Gazetecilik", 393-95.

³² Metin Kaya, "Eğitim Diplomasisi: Kavramsal Bir Çerçeve," *Türk Eğitim Dergisi* 4, 1 (2019): 5.

Filistin’de bulunan Filistin Politeknik Üniversitesi, Hebron Üniversitesi ve Birzeit Üniversitesi’nin eğitim alanında gerçekleştirdiği faaliyetler ile diğer üniversiteler arasındaki iş birliği ve projeler, Filistin’in eğitim diplomasisi faaliyetlerinin çekirdeğini oluşturmaktadır.³³ Ayrıca Filistin’de bulunan üniversiteler ile gelişmiş ölkelerdeki üniversiteler arasında gerçekleştirilen öğrenci değişim programları sonucunda Filistinli gençler gittikleri ölkelerin dillerini de öğrenerek kültürel etkileşimin geliştirilmesine katkı sunmaktadır.³⁴

Filistin Politeknik Üniversitesi; Kıbrıs’taki Nicosia Üniversitesi, İtalyadaki Napoli Federico Üniversitesi, Fransa’daki Bernard Lyon Üniversitesi, ABD’deki Hardford, Arizona ve Michigan Üniversiteleri ve Türkiye’deki Uludağ Üniversitesi ile akademik ortaklıklar kurmaktadır.³⁵ Yabancı ölkeler ile ilişkilerin geliştirilmesinde önemli bir rol oynayan Filistin Politeknik Üniversitesi, Filistin’in prestijini arttırmak amacıyla birçok yeniliğe imza atmaktadır. Alman Bilgisayar Uyarım Teknoloğisi (CST), Filistin Politeknik Üniversitesi’nde telekomünikasyon ve elektronik mühendisliği alanında uzmanlaşmış öğrencilere yönelik olarak video teknolojisi ile 12 saat eğitim verilen bir konferans düzenlemiştir.³⁶ Filistin Politeknik Üniversitesi kolejlerinden elli öğrenci Ürdün, Mısır, Arap Cumhuriyeti ve Umman tarafından düzenlenen alan eğitimi etkinliklerine katılmışlardır.³⁷ Ayrıca üniversitenin uluslararası sahadaki tanınırlığını arttırmak amacıyla 20 kadın ve 18 erkekten oluşan öğrenci grubu iki haftalık bir ziyaret için ABD’nin Detroit şehrinde bulunan Michigan Üniversitesi’ne gitmiştir. Öğrencilere ziyarette kendi uzmanlık alanlarına göre hem girişimcilik hem de yaşam becerilerini geliştirmeleri konusunda eğitim verilmiştir.³⁸ Michigan

---

³³ Best Schools & Universities in Palestinian Territories 2020,” Masterstudies, <https://www.masterstudies.com/universities/Palestinian-Territories>, erişim: 14.12.2019.

³⁴ “Eğitim Diplomasisi: Sektörel Diplomasi İnşası,” TASAM, https://tasam.org/Files/Etkinlik/File/VizyonBelgesi/SGPK_EGID_EgitimVizyon_TR_pdf_efa9f6f6-f1b2-402e-b53e-9b4df84e5a63.pdf, erişim 14.12.2019.

³⁵ “Academic Partnerships,” Palestine Polytechnic University, <https://www.ppu.edu/ö/p/en/partnerships>, erişim 14.12.2019.

³⁶ “The German Computer Stimulation Technology (CST) Holds A Training Course for the Students of Palestine Polytechnic University,” Palestine Polytechnic University News, 05.03.2018, <https://www.ppu.edu/p/en/news/3137>, erişim: 14.10.2019.

³⁷ “Palestine Polytechnic University wins the Best Paper Award at the 4th International Conference on Information and Communication Technology for the Image Processing track in the UK,” Palestine Polytechnic University News, 14.03.2019, <https://www.ppu.edu/p/en/news/3726>, erişim: 14.12.2019.

³⁸ “Male and Female Students coming back after participating in an student mobility program to the University of Michigan in the United States of America,” Palestine Polytechnic University News, 18.11.2018, <https://www.ppu.edu/p/en/news/3458>, erişim: 14.10.2019.

Üniversitesi'nde düzenlenen akademik hareketlilik çalıştayına öğrencilerin yanı sıra Filistin Politeknik Üniversitesi rektörü ve yardımcıları ile birlikte dekanlar, bölüm başkanları ve diğer çalışanlar katılmıştır. Ayrıca iki üniversite arasında ortak bir projenin etkinlikleri devam etmektedir.³⁹ ABD'de bulunan Arizona Üniversitesi ile biyoteknoloji alanında ortak projeler geliştirmek amacıyla çeşitli araştırmalar yapılmaktadır ve geliştirilen ilişkiler sonucunda Filistin Politeknik Üniversitesi içerisinde bu üniversiteye ait küçük bir kampüs kurma kararı da alınmıştır.⁴⁰

Filistin Politeknik Üniversitesi, birçok alanda yabancı ülkelerde bulunan gelişmiş üniversiteler ile işbirliği gerçekleştirirken aynı zamanda uluslararası yarışmalara da katılmaktadır. Öğrenciler düzenlenen yarışmalarda hem üniversitelerini hem de Filistin'i tanıtmaktadırlar. Bu amaçla üniversitenin Uygulamalı Meslekler Koleji'nden üç yarışmacı arasında Tabarak el-Natsheh Rusya'nın Kazan Şehrinde düzenlenecek olan Wordskills yarışmasında Filistin'i temsil etmeye hak kazanmıştır.⁴¹ Üniversite, uluslararası düzeyde Filistin'in prestijini arttıracak bir başka başarıya da imza atmıştır. İngiltere'nin Londra şehrinde bulunan Brunel Üniversitesi tarafından düzenlenen Bilgi ve İletişim Teknolojileri adlı konferansa Avrupa kıtasından ve başka yerlerden araştırmacılar ile birlikte Filistin Politeknik Üniversitesi de katılmıştır. Üniversite adına konferansa katılan Muhammed Ebu Taha'nın yarışmanın görüntü işleme sahasında sunduğu ve doğrudan kontrol sistemlerinden iletilen görüntülerin şifrelenip güvenli erişimlerinin sağlanmasına yönelik proje, bu sahadaki birincilik ödülünü almıştır. Projesi, Filistin Politeknik Üniversitesi, Strazburg Üniversitesi, Lille Üniversitesi ve Nantes Üniversitesi'nden araştırmacılar tarafından ortaklaşa yürütülmektedir.⁴² Filistin'in eğitim alanındaki faaliyetlerine katkı sunan Filistin Politeknik Üniversitesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin Bursa Şehrinde bulunan Uludağ Üniversitesi ile de ortak faaliyetler yürütmek için anlaşma imzalamıştır. İki

---

³⁹ Palestine Polytechnic University holds a workshop on exchanging ideas and experiences to students participating in the academic mobility program with the University of Michigan," Palestine Polytechnic University News, 18.11.2018, <https://www.ppu.edu/p/en/news/3509>, erişim: 14.12.2019.

⁴⁰ "Palestine Polytechnic University and University of Arizona explore the prospects of joint cooperation," Palestine Polytechnic University News, 05.12.2018, <https://www.ppu.edu/p/en/news/3546>, erişim: 14.12.2019.

⁴¹ "Student Tabarak al-Natsheh qualified to participate in the World Skills Competition in Russia," Palestine Polytechnic University News,

⁴² "Palestine Polytechnic University wins the Best Paper Award at the 4th International Conference on Information and Communication Technology for the Image Processing track in the UK," Palestine Polytechnic University News, 14.03.2019, <https://www.ppu.edu/p/en/news/3726>, erişim: 14.12.2019.

üniversite rektörü arasında imzalanan işbirliği anlaşması ile Uludağ Üniversitesi Ortak Tıp Programı kapsamında hem öğretim üyelerine hem de öğrencilere burs sağlayacaktır.⁴³

Hebron Üniversitesi de gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yetişmiş öğrenci profilini ön plana çıkarmak adına yabancı üniversitelerin heyetleri ile önemli derecede çalışmalar yürütmektedir. Hebron Üniversitesi'nin ulusal düzeyde işbirliğini arttırmak amacıyla Gençlik ve Spor Yüksek Konseyi ile gerçekleştirdiği işbirliği neticesinde, Hebron Üniversitesi öğrencilerini temsil etmek için oluşturulan heyet, Hindistan Cumhuriyeti'ndeki tarihi eserler ile kültürel ve akademik kurumları ziyaret etmiştir.⁴⁴

Batılı ülkelerde bulunan üniversiteler ile de işbirliğini arttırma isteğinde olan Hebron Üniversitesi, buna yönelik olarak Siena Üniversitesi'nden bir heyet ile bir araya gelmiştir. Üniversiteyi ziyarete gelen heyet ile gerçekleştirilen toplantıda, hem Erasmus Plus programı hem de akademik değişim prosedürleri ve fırsatları konuşulmuştur. Ayrıca iki üniversite arasında gelecekteki işbirlikleri için çeşitli akademik sahalar ve araştırma konularında yeni fırsatlar değerlendirilmiştir.⁴⁵ Filistinli öğrencilerin yurt dışında eğitim alabilmesi için özellikle Erasmus programları çerçevesinde yabancı üniversiteler ile iş birliğini arttırmak isteyen Hebron Üniversitesi, İrlanda'nın Dublin Kentinde gerçekleştirilen Erasmus başlangıç toplantısına katılmıştır.⁴⁶ Ayrıca üniversitenin tanıtılması amacıyla dışarıdan gelen öğrencilere üniversite akademik programları hakkında bilgi verilmektedir. Bu doğrultuda Hebron Üniversitesi halkla ilişkiler, eğitim ve kültür alanlarında ilgilenen İsveç'ten gelen öğrenci heyetini kabul etmiştir.⁴⁷

Birzeit Üniversitesi, Filistin için yetişmiş insan gücünün ortaya çıkartılmasında önemli destekler sağlamaktadır. Ayrıca Filistin'in diğer

---

⁴³ "Palestine Polytechnic University and Uludag University sign a Memorandum of Understanding on the Joint Medicine Program," Palestine Polytechnic University News, 20.01.2019, <https://www.ppu.edu/p/en/news/3637>, erişim: 14.12.2019.

⁴⁴ "HU Student Delegation Visits the Republic of India," Hebron University News Archive, 01.01.2017, <https://www.hebron.edu/index.php/en/news-archive-3/10359-news-31-5-017en.html>, erişim: 14.12.2019.

⁴⁵ "University of Siena delegation visits Hebron University," Hebron University News Archive, 26.12.2017. <https://www.hebron.edu/index.php/en/news-archive-3/10997-news-4-2-019.html>, erişim: 14.12.2019.

⁴⁶ "Erasmus plus kickoff meeting in Dublin, Ireland," Hebron University News Archive, 13.03.2019, <https://www.hebron.edu/index.php/en/news-archive-3/11070-news-12-3-019en.html>, erişim: 14. 12. 2019.

⁴⁷ "Hebron University Receives Swedish Student Delegation," Hebron University News Archive, 03.10.2019, <https://www.hebron.edu/index.php/en/news-archive-3/11379-news-31-10-019-3en.html>, erişim: 14.11.2019.

devletler ile kurduğu ilişkilere de katkıda bulunmaktadır. Bu üniversitenin varlığı, Filistin için kültürel ilişkilerini geliştirmesi ve sürdürülebilirliği bakımından önemlidir. Çünkü Birzeit Üniversitesi, dünyanın en yeşil Üniversiteleri arasında çevresel sürdürülebilirlik konusunda 240. Olmuş, Filistin'deki en sürdürülebilir üniversite seçilmiştir.⁴⁸ İkili ilişkileri geliştirmek adına projeler üreten üniversitenin bünyesindeki Muwatin Demokrasi ve İnsan Hakları Enstitüsü, Erasmus programları kapsamında öğrencilere yeni fırsatlar sunmak için İtalya'da bulunan Palermo Üniversitesinden gelen bir heyete ev sahipliği yapmıştır.⁴⁹

Ülkeler arasındaki etkileşime katkı sunan Birzeit Üniversitesi, Hindistan ile Filistin Hükümeti tarafından birlikte gerçekleştirilmesi planlanan Tekno-Park'ın inşasının görüşülmesi vesilesiyle bir tören düzenlemiştir. Törene Hindistan Temsilcisi Sn. Sunil Kumar ve Filistin-Hindistan Tekno-Park Yönetim Kurulu Başkanı Dr. Abdul Latif Abu Hijleh katılmıştır. Filistin-Hindistan Teknopark projesinin iki devlet arasındaki dostluğun ve ortaklığın geliştirilmesine katkı sunması öngörülmektedir ve inovasyon girişimleri için uygun bir ortamı yaratmayı amaçlayan ikili bir yardım projesi olarak takdim edilmiştir.⁵⁰ Çin Cumhuriyeti'nin Filistin Devleti Büyükelçisi Guo Wei de Birzeit Üniversitesini ziyaret etmiştir. Ziyarete Dr. Abdul Latif Abu Hijleh, Çin Büyükelçisine hem akademik programlar hakkında bilgi vermiş hem de Çin dilleri ile işbirliğini genişletme konusundaki ilgisini vurgulamıştır.⁵¹

Filistinli Öğrencilerin dil eğitimine önem veren ve bu alandaki iş birliğini arttırmak isteyen üniversite yetkilileri, Rusya Federasyonu Temsilcisi Gocha Buachidza ile bir araya gelmiştir. Gerçekleşen görüşmede dil çeşitliliği ve dil öğreniminin kültürlerarası anlayışı ve iletişimi güçlendirdiği inancı, her iki taraf arasında paylaşılmıştır. Rusya federasyonu Temsilcisi Gocha Buachidza şunları ifade etmiştir:

---

⁴⁸ "Birzeit University is the most sustainable university in Palestine, 240th in the World," Birzeit University News, 10.12.2019, <https://www.birzeit.edu/en/news/birzeit-university-most-sustainable-university-palestine-240th-world>, erişim: 15.12.2019.

⁴⁹ "Italian Delegation Visits Muwatin Institute, Celebrates Ongoing Partnership," Birzeit University News, 25.11.2019, <https://www.birzeit.edu/en/news/italian-delegation-visits-muwatin-institute-celebrates-ongoing-partnership>, erişim: 15.12.2019.

⁵⁰ "India releases 3rd financial tranche for construction of Palestine-India Techno Park." Birzeit University News, 05.12.2019, <http://www.birzeit.edu/en/news/india-releases-3rd-financial-tranche-construction-palestine-india-techno-park>, erişim: 15.12.2019.

⁵¹ "Ambassador of China Visits Campus, Looks into Greater Academic Cooperation," Birzeit University News, 23.10.2019, <https://www.birzeit.edu/en/news/ambassador-china-visits-campus-looks-greater-academic-cooperation>, erişim: 15.12.2019.

Rusya ve Filistin uzun süredir devam eden ilişkiler kurmuştur ve Rusya akademik özgürlük başta olmak üzere Filistin haklarının destekçisidir. Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) ile Sovyetler Birliği arasındaki bağların kurulmasından bu yana elli binden fazla Filistinli öğrencinin çalıştığı Rusya, Filistinli öğrencilere kapılarını her zaman açmuştur.⁵²

Bir Birzeit Üniversitesi kurumu olan ve proje üretmede başarı gösteren Tollabco, Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen 2019 Hult Ödülü yarışmasına, öğrencilerin staj olanakları bulmalarına yardımcı olmak için yepyeni bir proje ile katılmıştır. Birzeit Üniversitesi mühendislik öğrencileri olan Ameen Taha, Ahmad Edkedeik, Tareq Ziyad ve Rula Odeh, 2019 yarışmanın finalisti olmayı başarmıştır. Tollabco yine Üniversite Bünyesinde bulunan B-Merkezi ile birlikte ortaya çıkardıkları projeler sayesinde 450 öğrenciye staj imkânı da bulmuştur. İnnovasyon alanında birçok yeniliğe imza atan kurum, Avrupa Birliği tarafından da finanse edilip desteklenmektedir.⁵³

Birzeit Üniversitesi rektörü Dr. Abdul Latif Abu Hijleh ve Katar komitesi Sekreteri Bilal Natsheh, üniversite öğrencilerine 100.000 Ürdün Dinarı maddi yardım ve burs sağlamak için anlaşma imzalamıştır. Üniversite'yi destekleyen kalıcı Katar Komiseri, uzun süredir desteklerini devam ettirmektedir. 2017-2018 eğitim öğretim yılında üniversite öğrencilerine 60.000 Ürdün Dinarı burs yardımında bulunmuştur.⁵⁴

2018 yılında kimyada Nobel ödülünü kazanan Prof. Dr. George P. Smith de konferans için üniversite'ye gelmiştir. Üniversitede "Akademik Özgürlük ve Kültür" ile "Kimyasal Evrim" başlıklı sunumlar gerçekleştirmiştir. Boykot, Yasaklama ve Yaptırımlar hareketinin destekçisi olan Smith, Filistin halkının İsrail işgallerine barışçıl bir şekilde direndiğini, aynı zamanda Siyonist Propagandayı yenmeyi amaçladığını belirtmiştir. Konferanslarda hem akademik özgürlüğün korunması, hem de küresel kültürün gelişimi üzerinde durmuştur.⁵⁵

---

⁵² "Russia to expand language cooperation, teaching Russian to students," Birzeit University News, 02.10.2019, <https://www.birzeit.edu/en/news/russia-expand-language-cooperation-teaching-russian-students>, erişim: 15.12.2019.

⁵³ "Representing Middle East in UN, Birzeit University team finalists in 2019 Hult Prize," Birzeit University News, 23.09.2019, <https://www.birzeit.edu/en/news/representing-middle-east-un-birzeit-university-team-finalists-2019-hult-prize>, erişim: 15. 12. 2019.

⁵⁴ "Qatari Committee donates JD 100,000 to support Jerusalemite students." Birzeit University News, 25.05.2019, <https://www.birzeit.edu/en/news/qatari-committee-donates-jd-100000-support-jerusalemite-students>, erişim: 15.12.2019.

⁵⁵ "Nobel Prize Winner George P. Smith conveys his support to Palestinians, addresses academic freedom, and explains his scientific breakthrough," Birzeit University News, 24.04.2019,

İlişkilerin geliştirilmesinde önemli rol oynayan bu üç üniversite, özellikle eğitim alanında gerçekleştirdikleri projeler ve öğrenci değişim programları sayesinde Filistin için nitelikli bireyler yetiştirmesi adına önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Yabancı üniversiteler ile gerçekleştirdikleri iş birliği alanları aynı zamanda Filistin'in kültürel ilişkilerinin gelişimi açısından da kilit rol oynamaktadır. Ancak üniversitelerin eğitim alanındaki olumlu faaliyetlerine rağmen uluslararası alandaki tanınırlıkları sınırlıdır. Bu nedenle üniversitelerin uluslararası tanınırlıklarını arttıracak, daha geniş perspektifli eğitim politikalarını hayata geçirmesine ihtiyacı duyulmaktadır.

Filistin Dijital Diplomasisi

Bilgi ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler, tüm dünyada büyük değişimlere yol açmaktadır. Bilgisayar, internet, sosyal medya ve akıllı cep telefonları ile bireylerin yaşamları daha da kolaylaşmıştır. Facebook ve Twitter başta olmak üzere sosyal ağların, bireylerin zihinlerini ve gönüllerini kazanmada oynadıkları rol de giderek artmaktadır.⁵⁶ Dolayısıyla devletler de vatandaşlarına ve yabancı ülkelerde yaşayan insanlara yönelik kamu diplomasisi faaliyetlerini bu alana yönlendirmektedir.⁵⁷ Dijital diplomasi, günümüzde devletlerin dış politika oluşturmak ve ortaya çıkan sorunlarını çözmek için dijital kaynaklardan faydalanma biçimidir. Bir devletin elektronik kaynakları kullanarak iç ve dünya kamuoyunu bilgilendirmesi, onlarla iletişime geçmeyi hedeflemesidir.⁵⁸

Dijital teknoloji ile başka alanların yanında diplomasiye de gelen yenilik ve değişimler ortadadır. Bugün nerede olursa olsun, dijital araçları kullanma imkânlarından dolayı her bireyin fiilen hem gazeteci hem de diplomat olarak işlev görebildiği bir dönemden geçilmektedir. Dijital diplomasinin getirmiş olduğu bu yenilikler doğrultusunda devletler arasında gerçekleşen sert diplomasi hamleleri değil de devletlerin bireyler aracılığıyla veya bireylerin birlikte yürüttükleri diplomatik politikalar, belirleyici nitelik taşımaktadır.⁵⁹

<https://www.birzeit.edu/en/news/nobel-prize-winner-george-p-smith-conveys-his-support-palestinians-addresses-academic-freedom>, erişim: 15.12.2019.

⁵⁶ "Dijital Diplomasi Nedir?" *Bilim Şenliği*, <https://www.bilimsenligi.com/dijital-diplomasi-bahcesehir-uni.html>, erişim: 01.12.2019.

⁵⁷ Aslı Yağmurlu, "Dijital Diplomasi: Kamu Diplomasisi Çerçevesinden Avrupa Birliği Üye Ülkeleri ve Türkiye Dış İşleri Bakanlıklarını internet Uygulamaları," *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* 7/2 (2019): 1268.

⁵⁸ "Dijital Diplomasi Nedir?" Bahçeşehir Üniversitesi, <https://bau.edu.tr/icerik/4487-dijital-diplomasi-nedir>, erişim: 15.12.2019.

⁵⁹ Gökhan Yücel, "Dijital Diplomasi," *TRT Akademi Dergisi* 1/2 (2016): 758-59.

Dijital diplomasi lkelerin aralarındaki meselelere dijital kaynaklardan yararlanarak zm geliştirme olanağını sunar. Günümüzde kamu diplomasisinin içinde giderek artan bir yer almaktadır. Bunun en önemli nedeni, lkelerin bu sayede bürokratik işlemlerle uğraşmadan kısa sürede halka yaşanılan gelişmeleri aktarmasıdır.⁶⁰ Klasik dönem diplomasi faaliyetlerinin olumsuzluklara rağmen barışı koruma ve yeniden inşa etme hususunda önemli faydaları olmuştur. Fakat sağlanan barış ortamı, belirli bölgelerle sınırlı kaldığı için devletler arasında daha geniş kapsamlı bir diplomasi ortamının sağlanması gerekmektedir. Bunun en açık rnekleri Filistin ve İsrail arasında gerçekleşen görüşmelerde yaşanan uyuşmazlıklarda görülmektedir. Halklar hesaba katılmadan gerçekleştirilen Oslo Görüşmeleri iki devlet arasında yaşanan olaylara zm getirememiştir. Bu nedenle kalıcı bir toplumsal barışı sağlamanın yolu hem siyasal anlaşmaları bir zemine oturtmak, hem de anlaşmalara toplumsal destek kazandırmak ile mümkündür. Bireylerin doğrudan diplomasi oluşturma faaliyetlerine dâhil olmaları sonucunda dijital diplomasinin geniş bir alana yayılmasının n açılmış, bu sayede bireyler diplomasi faaliyetlerinde ön plana çıkmıştır.⁶¹

Filistin Kurtuluş rgt ve Filistin Hkmeti görünürlüklerini arttırmak amacıyla, uygulamaya çalıştıkları dış politika faaliyetlerini hem diğer devletlere tanıtmak hem de küresel arenada gerçekleştirecekleri eylemleri duyurmak amacıyla son zamanlarda dijital medya kullanımına yönelmiştir. Bunda da haklıdırlar. nkn diplomatik anlamda bakacak olursak, Filistin sıra dışı bir vakayı temsil etmektedir. Bazı lkeler Filistin'i bağımsız bir devlet olarak tanımaktayken bazı küresel ve bölgesel gler de onu yarı özerk bir varlık olarak görmektedir. Dolayısıyla Filistin hakkında diplomatik bir belirsizlik bulunmaktadır. Filistin her ne kadar BM Genel Kurulu tarafından bağımsız bir devlet olarak tanınmış olsa da BM'nin tam ye devletlerinden biri değildir. Bazı ülkelerde bykelliği bulunurken bazı ülkelerde sadece ofisleri vardır. Gerçi bykellikler, Filistin egemenliğinin uluslararası alanda tanınması için yoğun çaba sarf etmekte, onu uluslararası kabul gören, sınırları olan egemen bir devlet olarak tanıtılmaktadır.⁶² Ancak bu koşullarda klasik kamu diplomasisi faaliyetlerin yanısıra dijital diplomasiye de yoğun ihtiyaç duyulmaktadır.

---

⁶⁰ Berk Çelebi, "Dijital Diplomasi," USMED, <http://www.usmed.org.tr/blog/dijital-diplomasi>, erişim:15.12.2019.

⁶¹ Esra Köse, "Dijital Diplomasinin Sosyo-Ekonomik ve Sosyo-Politik Yapıya Etkisi," *Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi* 22 (2017): 2353-54.

⁶² "Evaluating Palestine's Digital Diplomacy Strategy," Exploring Digital Diplomacy, 03.03.2019, <https://digdipblog.com/2016/10/03/evaluating-palestines-Digital-diplomacy-strategy>, erişim: 15.12.2019.

Bu nedenlerle, diğer ülkelerin dışişleri bakanlıkları gibi Filistin Dışişleri Bakanlığı da hem ulusal hem uluslararası platformlarda sosyal medya hesapları yönetmektedir. Açılan hesaplarda Filistin'in dijital diplomasi faaliyetlerinin "Filistin egemenliğinin uluslararası olarak tanınması, Filistin'in devlet olarak takdimi ve Filistin'in dijital olarak tanınması" şeklinde üç noktaya odaklandığı görülmektedir.⁶³

Filistin dijital diplomasisinin geliştirilmesi için, Filistinli diplomatlar dijital iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik faaliyetlerini arttırmaya başlamışlardır. Diplomatlar yurtdışındaki faaliyetlerinde etkili olacaklarsa, medya ve kamu diplomasisi alanlarında uzmanlaşmaları gerekmektedir. Bu doğrultuda on Filistinli görevli, İtalya'nın Torino kentinde düzenlenen, her tür medyanın ilgisini çekmeye yönelik beceriler edindirmeye yönelik "diplomasi için iletişim becerileri ve medya ilişkileri" konulu çalışmaya katılmışlardır.⁶⁴

Filistin'de faaliyette bulunan 7 Amleh merkezi, 2017 yılındaki Filistinli dijital aktivizm hakkında yaptığı "Hashtag Filistin" adlı araştırmasının sonuçlarını, "Filistin 2017" başlığı altında yayımlamıştır. Araştırmada Filistin sosyal medyasının "dijital işgali" üzerinde durulmaktadır. Ayrıca 7 Amleh merkezi her yıl dijital aktivizm ve haklar ile ilgili bir rapor da yayımlamaktadır. Raporlarda Filistin sosyal medyasındaki başlıca sosyal ve politik kampanyalar ile İsrail'in Filistin halkına yönelik olarak gerçekleştirdiği dijital hak ihlalleri belgelenmektedir.⁶⁵

Filistinlilerin dijital diplomasi faaliyetleri arasında "#Ihbid194 Elektronik Ordusu"nun eylemleri de sayılabilir. #Ihbid194 isminin kendisi de diplomatik bir atıf içermektedir. Arapçada *ihbid* kelimesi sert vurmak anlamına gelirken 194 ise Filistinli mültecilerin anavatanlarına geri dönmesini öngören BM kararının sayısıdır. #Ihbid194 Filistinli bir gençlik grubu tarafından kurulmuş, sonrasında Filistin'i dijital ortamda savunmaya çalışan binlerce sosyal medya kullanıcısının da katılımıyla büyük bir harekete

---

⁶³ "Evaluating Palestine's Digital Diplomacy Strategy." Exploring Digital Diplomacy, 03.01.2019), <https://digdipblog.com/2016/10/03/evaluating-palestines-Digital-diplomacy-strategy>, erişim: 30.11.2019.

⁶⁴ Magda Abu-Fadil, "Palestinian Diplomats Get Up to Speed on Digital Communication Skills," *Huffington Post*, 08.07.2019, https://www.huffpost.com/entry/palestinian-diplomats-get-up-to-speed-on-Digitalcommunication_b_598731d6e4b00833d1de28df, erişim 30.11.2019.

⁶⁵ "Palestine 2017 Report: Palestinian online content targeted through mass surveillance, Digital occupation and biased content moderation," 7 Amleh- The Arab Center Fort he Advancement of Social Media, 03.04.2018), <https://7amleh.org/2018/04/03/press-release-palestine-2017-report-palestinian-online-content-targeted-through-mass-surveillance-Digital-occupation-and-biased-content-moderation/>, erişim: 30.11.2019.

dönüşmüştür. Filistin hakkında anlatılan yanlış bilgileri çürütmek için kadın ve erkek Filistinliler sosyal medya üzerinden bu harekete devam etmektedir. Sözelimi National Geographic Abu Dhabi Facebook sayfasında verilen, Nubi dağ keçisinin “İsrail’deki Judah Çölü’nde bulunan yüksek kayalıklarda ve çöllerde yaşadığı” bilgisini eleştiren Filistinli gençler, bahsedilen çölün İsrail’de değil, Filistin’de olduğunu sitenin yöneticilerine ısrarla bildirmişlerdir. Bunun sonucu olarak yöneticiler asıl gönderiyi kaldırarak çölün Filistin’de olduğunu belirten bir paylaşımda bulunmuşlar, bu da grubun şimdiye kadarki en büyük başarılarından biri olarak kayda geçmiştir. Elektronik ordu başka birçok sayfada yapılan, gerçeği yansıtmayan paylaşımların düzeltilmesini de sağlamıştır. Ayrıca Tel Aviv’de düzenlenecek olan Eurovision şarkı yarışmasının etkinlik resmi sayfasında ve sanatçıların sayfalarında İsrail’in haksız işgallerini ve suçlarını ifşa eden kampanyalar düzenleyerek birçok sanatçının geri dönmesine neden olmuştur.⁶⁶

Filistin Diaspora Diplomasisi

Diaspora diplomasisi, kendi ülkelerinde yaşamayan muhtelif etnik grupların, yaşadıkları ülkelerde bir araya gelerek kökenleri dolayısıyla bağlı oldukları ülkelerin menfaatlerini ve çıkarlarını korumayı amaçlayan diplomatik faaliyetlerde bulunmasını tanımlamaktadır.⁶⁷ Diasporalar, iyi niyet elçisi kimliğiyle, yurt dışında çağdaş bir imge oluşturmak amacıyla bu ülkelere yardımcı olmaktadır. Ayrıca ülkeler diasporalarını istedikleri şekilde harekete geçirebildiği zaman diasporada bulunan gruplar yumuşak gücün etkisini hissettirebilmektedir.⁶⁸

Filistinli vatandaşların diaspora hayatına maruz kalmaları, İsrail’in Filistin’de gerçekleştirdiği haksız işgaller nedeniyle ortaya çıkmaktadır. İsrail’in 1948 yılında Filistin topraklarında devlet kurması sonucunda ortaya çıkan savaşta, İsrail askerleri ele geçirdikleri bölgelerde bazı Filistinli vatandaşları vahşice öldürerek kamyonet kasalarında sokaklarda gezdirmiş, kalanlara bu şekilde topraklarını terk etmezlerse benzer bir akıbete uğrayacakları yönünde mesaj vermiştir. İsrail’in gerçekleştirdiği Deir Yasin katliamı gibi katliamlar ve benzeri uygulamalar sonucunda, 1948 yılında,

---

⁶⁶ Samaa Ebu Sharar, “#Ihbid194 ‘Electronic Army’ Storms Social Media in Defense of Palestine,” *The Palestine Chronicle*, 25.06.2019, <http://www.palestinechronicle.com/ihbid194-storm-social-media-in-defense-of-palestine>, erişim: 15.12.2019.

⁶⁷ Erdem Eren, “Sivil Toplumun Dış Politika İnşasındaki Rolü: Türk Kamu Diplomasisi Örneği,” *Ekonomi, Politika & Araştırmaları Dergisi* 2/1 (2017): 40.

⁶⁸ “Diaspora Diplomacy,” Association of Accredited Public Policy Advocates to the European Union, 17.8.2019, <http://www.aalep.eu/diaspora-diplomacy>, erişim: 16.12.2019.

800.000 Filistinli topraklarını terk etmek zorunda bırakılmıştır. İsrail işgal ettiği bölgelerdeki Filistin halkını hem göçe zorlamakta, hem de yeniden yurtlarına dönmesini engellemektedir. İsrail'in gerçekleştirdiği haksız işgaller ve zorunlu göçler, Filistin toprakları dışında kalabalık bir Filistinli nüfusun, yani diasporanın oluşumuna neden olmuştur.⁶⁹

Filistin diasporasının yoğun olduğu; Kuveyt, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Lübnan ve Katar'daki orta ve üst sınıf Filistinliler, diasporada oluşturdukları yeni girişimler ile siyasi ve kültürel elitleri temsil etmektedir. Filistin diasporasının yoğun olarak bulunduğu bu ülkelerdeki faaliyetleri, ülkeleri için sermaye birikimini geliştirmesi açısından en önemli kaynaktır. Diasporadaki Filistinlilerin sermayeleri, Batı Şeria ve Gazze'de bulunan akrabaları için önem taşımaktadır. Çünkü 2012 yılında Filistin'e diaspora tarafından yapılan havale girişleri 2,3 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiş ve Filistin GSYH'nin %23'ünü oluşturmuştur.⁷⁰

Merkezi Lübnan'ın Beyrut kentinde bulunan Filistin Diasporası Halk Konferansı İstanbul'da; Filistin meselesinin tasfiyesini hedeflediği belirtilen Yüzyılın Anlaşması planı, uluslararası çatışmalar, bölgesel güvenlik ve siyasi gelişmeler gibi konuları görüşmek üzere toplanmıştır. Konferans, Filistin'in mücadelesi için halk hareketlerinin başlatılması ve diasporada bulunan Filistinliler için izlenilecek yöntemleri belirleyerek milli gayeleri canlandırma hedeflerini taşıyordu Konferansa ilişkin açıklamalarda bulunan Filistin Diasporası ve Halk Konferansı genel kurul başkanı Selman Ebu Sitte, "Filistinliler, Filistin topraklarının gerçek sahibi olduğunu tüm dünyaya gösterdi. Sayıları 6 milyona ulaşan diasporadaki Filistinlilere büyük bir görev düşmektedir." demiştir. Filistin Diasporası Halk Konferansı Genel Sekreteri ve Filistinli düşünür Munir Şefik de şunları söylemiştir: "Filistin davasının siyasi kökenini oluşturan barışçıl Büyük Dönüş Yürüyüşleri geri dönüş hakkının sabit olduğunu vurguladı. Bu yürüyüşler, İsrail'in Batı Şeria ile Kudüs'e pusu kurması ya da Gazze Şeridi'ni kuşatma altına alması arasında fark gözetmeden önceliğin Siyonist işgaline karşı koymak olduğunu sergiledi."⁷¹

---

⁶⁹ "Diaspora ve Filistin Diasporası," <http://www.vahdet.info.tr/filistin/dosya8/2164.html>, erişim: 17.12.2019.

⁷⁰ Taher Labadi, "The Palestinian Diaspora and the State Building Process," Arab Reform Initiative, 05.12.2018, <https://www.arab-reform.net/publication/the-palestinian-diaspora-and-the-state-building-process/> erişim: 17.12.2019.

⁷¹ "Türkiye'de 2. Filistin Diasporası Konferansı Yapıldı," *Filistin Haber Ajansı*, 03.07.2018, <https://filistin.info/turkiye-2-filistin-diasporasi-konferansi/> erişim: 17.12.2019.

Filistin Diasporası Halk Konferansı, Uluslararası Ceza Mahkemesi Başsavcısı'ndan İsrail'in Filistinli sivillere karşı gerçekleştirdiği şiddet olayları ve cinayetler nedeniyle İsrail işgal rejimi için Roma Hukuku'nun 15. maddesine istinaden soruşturma başlatılmasını istemiştir.⁷²

Filistin üzerinde iki yönetimin bulunması Diasporada bulunan halkıda ikiye ayırmaktadır. Bir tarafta Hamas'ın doğrultusunda faaliyetler yürüten diaspora bulunmaktayken diğer tarafta FK doğrultusunda faaliyetler yürüten diaspora bulunmaktadır. Bu nedenle Filistin'in diaspora ve lobcilik faaliyetlerinde tam anlamı ile başarılı olduğu ifade edilemez. Ortadoğu başta olmak üzere, dünyanın birçok yerinde bulunan Filistinliler mülteci olarak kamplarda tutuldukları için birlik ve beraberliklerini sağlayamamaktadır. Diasporada bulunan gençler sosyal medya üzerinden yurtları için faaliyetler yürütmektedir. Fakat gençlerin yürüttükleri faaliyetler kamu diplomasisinin başarıya ulaşması için yeterli olmamaktadır. Bu nedenden dolayı Diasporada bulunan Filistin halkları, buldukları lkelerin kurum ve kuruluşları üzerindeki etkisini arttırmalı ve buldukları ülkelerde işbirliğini geliştirmelidir.

Askeri Alanda Filistin Kamu Diplomasisi Faaliyetleri

Devletlerin diğer devletlerin karar alıcılarını harekete geçirmek amacıyla enformasyon ve basın-yayın faaliyetleri ile eğitim ve kültürel etkenler dhilinde gösterdiği faaliyetler dışında, artık askeri kamu diplomasisi faaliyetlerinden de söz edilmektedir. Ordu, bir devletin diğer devletlere karşı sert gücünü temsil eden faktörlerden biri durumundayken günümüzde, yumuşak gücünü kullanılması bakımından buldukları devletlere büyük gücü sağlayan önemli bir unsur haline gelmişlerdir. Geçmiş dönemlerde iki veya daha fazla devlet arasında silahlı gclerin katılımı ile gerçekleşen savaşlar, yıllar geçtikçe dönüşüme uğramıştır. Bu sayede savaşların kaderini belirleyen aktörler değişmiş, çatışmanın bir tarafındaki devlet diğer tarafındaki devletin kamuoyu ile de karşı karşıya kalır hale gelmiştir. Yumuşak gücü kullanımının savaşın doğasını değiştirmesiyle birlikte, kamu diplomasisi faaliyetlerine ordular da dâhil olmaya başlamıştır.⁷³ Joseph S. Nye'e göre askeri gücü sadece sert gücü üretmemektedir. Aynı zamanda askeri kabiliyet ve kahramanlıklar bazen yumuşak gücü etkisi de yaratabilmektedir. Askeri gücü, meşru bir siyasi

⁷² "Filistin Diasporası İsrail için Soruşturma İstediyi," *Filistin Haber Ajansı*, 15.04.2018, <https://filistin.info/filistin-diasporasi-israil-sorusturma/>, erişim: 17.12.2019.

⁷³ Oktay Yıldız ve Gülcan Işık. "Kamu Diplomasisinin Askeri Boyutu: ABD Muharip Komutanlıklarının Kamu Diplomasisi Faaliyetleri," *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 20/2 (2018): 248-249.

otorite altında siyasi çıkarlar doğrultusunda politika aracı olarak kullanıldığında hem akıllı güç hem de yumuşak güç unsuru olarak kullanılabilir. ⁷⁴

Arap devletleri ve İsrail arasında gerçekleşen savaşların bazıları Arap devletlerinin bir araya gelmesi ile topyekûn mücadele halinde, bazıları da tek başına yapılmıştır. Arap devletleri 1948 ve 1973 savaşlarını başlatırken İsrail de 1956 ve 1982 savaşlarını başlatmıştır. Arap devletleri 1949-1967 yılları arasında Filistinliler adına konuştuklarını ileri sürmüşler ve Filistinlilerin, İsrail ile gerçekleştirilen siyasal sürece katılımını desteklememişlerdir. Filistin'in kaderini derinden etkileyecek olan 1967 savaşında Arap devletlerinin aldığı yenilgi sonucunda, savaştan üç yıl önce kurulan, FKÖ tamamen yeni bir rol üstlenmiş, İsrail karşısında 25 yıl sürecek bir direnişin simgesi olmuştur. İsrail'in 1982 yılında Lübnan'a girmesi sonucunda FKÖ, liderlik makamını ve karargâhını Tunus'a taşımıştır. Mücadelenin 1980'lerin sonu ve 1990'ların başında işgal edilmiş Filistin topraklarına taşınmasıyla birlikte "İntifada" adı verilen direniş hareketleri dönemi başlamıştır. ⁷⁵

Dünya Filistin'i uzun süre yönetecek ismi yani Yaser Arafat'ı ilkin uçak korsanı olarak gazete manşetlerinden tanımıştır. Arafat'ın politika yapıcılarını etkilemek için uçak kaçırması, dünya kamuoyunda Filistin'de yaşananların fark edilmesi adına etkili olmuştur. Arafat Filistin'in lideri olduğunda hem self determinasyon hakkını savunmuş hem de Filistin'i diplomatik platformda İsrail ile aynı düzeye getirmeye çalışmıştır. Ayrıca Arafat Filistin'in lehine kamuoyu oluşturmak amacıyla strateji geliştirerek Avrupa ülkelerinin dikkatini çekmeyi hedeflemiştir. Arafat'ın geliştirmiş olduğu stratejiler sonucunda kapılarını açan ilk ülke Hollanda olmuştur. Hollanda'nın, İsrail'i desteklediği dünya kamuoyu tarafından biliniyordu. Fakat Arafat'ın gerçekleştirmiş olduğu strateji, ona gerekli desteğin sağlanmasının yolunu açmıştır. ⁷⁶

İşgal ettiği topraklarda devlet kuran ve güvenliğini sağlamak amacıyla şiddet kullanan İsrail'in bu baskı ve şiddet girişimlerinden usanan Filistin halkı da 1987'de işgalden kurtularak özgürce yaşamak gayesi ile İntifada direniş hareketlerini başlatmıştır. Sokak gösterileri ile ortaya çıkan İntifada direniş hareketleri, FKÖ'nün, halka destek vermesiyle birlikte Batı Şeria ve Doğu Kudüs'te etkili bir direnişe dönüşmüştür. FKÖ İsrail'e karşı

⁷⁴ Arda Görkem Yatağan, "Sert Güç Unsurlarının Yumuşak Güç Aracı Olarak Etkileri," *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi* 28/2 (2018): 77.

⁷⁵ Bernard Lewis, *Ortadoğu: İki Bin Yıllık Ortadoğu Tarihi*, çev. Selen Y. Kölay, 14. Baskı (Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2018), 457-58.

⁷⁶ Mehmet Akif Özer, "Bir Modern Yönetim Tekniği Olarak Algılama Yönetimi ve İç Güvenlik Hizmetleri," *Karadeniz Araştırmaları Dergisi* 33 (2012): 163-64.

gerçekleştirdiği eylemler ile uluslararası kurum, kuruluş ve örgütlerine yönelik kamuoyu oluştırmaya çalışırken dünya basınına zaman zaman olumsuz görüntüler yansıdı. Fakat diğer devletler ile bağlantıları olmadan mülteci kamplarında yetişen, 18 yaşından küçük gençler ve çocuklar İntifadanın ön sıralarında yer alınca ve onların İsrail'in tanklarına taş attığı ve sopa ile vurduğu görüntüler dünya kamuoyunda yayılınca Filistin olumlu bir imaj yakalamayı başarmıştır.⁷⁷

Yaser Arafat da bu cesur Filistinli çocuklar için “Onlar benim generallerim.” demiştir.⁷⁸ Çocukların yanı sıra Filistinli kadınlar da direniş hareketlerinin yönetiminde önemli görevler üstlenmiştir. Kadınların kitlesel gösteriler ve işçi grevleri düzenlemesi ile İsrail mallarının boykot etmesi sonucunda, İsrail üzerinde ekonomik ve uluslararası bir baskı oluşmuştur. Ayrıca kadınların girişimleri ile direniş hareketlerini güçlendirmek amacıyla ekonomik kooperatifler ve gezici sağlık hizmetleri kurulmuştur.⁷⁹

Yine bu dönemde Filistin topraklarında yaşanılan sorunları İslam'a ilişkin bir sorun olarak gören, İsrail'in, Filistin topraklarında devlet olarak varlığına karşı çıkan Hamas adında bir İslami direniş örgütü de kurulmuştur. Örgüt kuruluşundan itibaren 1987'den 1993'e kadar Filistin topraklarında devam eden İntifada direniş hareketlerini Gazze'de desteklemiştir. Hamas Filistin halkının, İsrail'in baskısından ve şiddetinden kurtularak hak ettiği hakları elde etmesinin silahlı direniş ile olacağını belirterek İsrail askeri kuvvetlerine karşı operasyonlar düzenlemiştir.⁸⁰ Hamas'ın Kassam füzeleri ile Tel Aviv'e saldırı düzenleyeceği haberleri duyulmuş, Hamas da bunun doğruluğunu kabul etmiştir. Nitekim Hamas'a bağlı Kassam Tuğayları önceden günü ve saati bildirilen saldırıyı gerçekleştirmiştir. Hamas'ın İsrail'e yönelik gerçekleştireceği saldırıyı önceden bildirmesi görülmemiş bir olaydı. Saldırıların sonucunda yaralanan veya ölen olmaması da hesaba katıldığında, eylem İsrail'e sembolik ve psikolojik zarar vermek amacıyla yapılan bir

---

⁷⁷ Pınar Özden Cankara ve Yavuz Cankara, “Ürdün-Mısır- Suriye Kısacasında Filistin Yazgısı: Yahudi Toplumu İle Savaşlar Ve Kaybedilen Anavatan,” ed. Pınar Özden Cankara ve Yavuz Cankara, *Küresel ve Bölgesel Aktörlerin Filistin Politikaları* (İstanbul: Efe Akademi Yayınları, 2019), 163.

⁷⁸ Ercan Dolapçı, “İntifada'nın Kahramanları: Arafat'ın Çocuk Generalleri,” *Aydınlık*, 08.08.2017, <https://www.aydinlik.com.tr/intifada-nin-kahramanlari-arafat-in-cocuk-generalleri-ozgurluk-meydani-aralik-2017>, erişim: 24.12.2019.

⁷⁹ “What you need to know about the 1987 Intifada,” *Women War & Peace II*, 22.03.2019, <https://www.pbs.org/wnet/women-war-and-peace/uncategorized/what-you-need-to-know-about-the-1987-intifada>, erişim: 26.12.2019.

⁸⁰ Cankara ve Cankara, “Ürdün-Mısır- Suriye”, 164.

“askeri kamu diplomasisi” faaliyeti olarak değerlendirilebileceği ortaya çıkmaktadır.⁸¹

İntifada direniş hareketlerinin her gün etkisini arttırması ile birlikte FKÖ, hayati önem taşıyan bir karar vererek sorunları İsrail ile Oslo Mutabakatları çerçevesinde, barış müzakereleri ile çözmeyi hedeflemiştir. Ancak İsrail'in asıl amacının Oslo mutabakatları çerçevesinde İntifada direniş hareketlerini sona erdirerek işgallerine kaldığı yerden devam etmek olduğu ortaya çıkmış, general olduğu dönemde Lübnan'daki masum Filistinlilere yönelik Sabra ve Şatilla katliamlarının sorumlusu olmuş Ariel Şaron'un kalabalık bir ordu ile Mescidi Aksa'ya yaptığı kışkırtıcı ziyaret sonucunda İkinci İntifada direniş hareketi başlamıştır. İkinci İntifada'yı gerek birincisinden gerekse diğer direnişlerden ayıran en önemli özelliklerden birisi, silah kullanılmasıydı. İsrail İntifada'dan sorumlu tuttuğu Yaser Arafat'ın ve Filistin güvenlik güçlerinin karargâhının bulunduğu Ramallah'ı işgal ederek hem karargâhu ele geçirmiş hem de bir itibarsızlaştırma kampanyası yürütmüştür.⁸²

İsrail'in Ramallah'ı işgal ederek Yaser Arafat'ı karargâhına hapsedmesine karşılık Bahreyn, Mısır, Kuveyt, Yemen, Cezayir ve Çin, Arafat'ın karargâhına gerçekleştirilen saldırıyı kınamıştır. İsrail'in saldırgan politikalarını devam ettirmesi üzerine Çin, Dışişleri Bakanı Tang Jiaxuan sert bir açıklamada bulunmuştur: “İsrail'in barbarca baskınına karşıyız ve kınıyoruz. İsrail'in hemen askerî harekâtı durdurmasını ve Filistin topraklarından çekilmesini diliyoruz. Filistin lideri Yaser Arafat'a da bütün taraflarca saygı duyulması gerekmektedir.”⁸³

İsrail'in gerçekleştirdiği işgaller ve baskılara dayanamayan Filistin halkının başlattığı İntifada direniş hareketleri sonucunda saldırgan tutumunu arttıran İsrail'e birçok ülkeden tepki gelmektedir. Filistin'i işgal ettiği ve ağır yaptırımlar ile karşı karşıya bıraktığı halde dünya kamuoyuna barışçıl gözükmeye çalışan İsrail'in İntifada direniş hareketlerinin uluslararası arenada duyulmasının önüne geçememesi, Filistin halkının mücadelesinin haklılığı kadar İntifadaların başarılı bir “askeri kamu diplomasisi” örneği sayılabileceğini de göstermektedir.

---

⁸¹ Mehmet Akif Ersoy, *Tünel: Gazze'de Yaşamak*, 2. Basım (İstanbul: Melisa Matbaacılık, 2017), 116-17.

⁸² N. Neşe Kemiksiz, “Filistin Sorunu,” *Akademik Orta Doğu* 11/1 (2016): 158-59.

⁸³ “İsrail'e Kınama Yağıyor,” *Hürriyet*, 30.03.2002, http://www.hurriyet.com.tr/dun_ya/israile-kinama-yagiyor-62734, erişim: 30.12.2019.

Sonuç

Kamu diplomasisi ve yumuşak güç; halkla ilişkiler, sivil toplum kuruluşları, kültür, eğitim, diaspora diplomasisi ve dijital ve askerî diplomasi ile doğrudan ilişkili kavramlardır. Değişen dünya sistemi içerisinde devletlerin kendi kamuoyları ile birlikte yabancı devletleri de etkilemeye yönelik politikalar üretmeye başlaması sonucunda kamu diplomasisi ve yumuşak güç kavramlarının önemi artmaktadır. İsrail işgali ve baskısı altında zorlu bir varlık mücadelesi veren Filistin halkı, günümüzde bu haklı mücadelesini dünya kamuoyuna duyurmaya çalışmaktadır. Filistin toprakları üzerinde devlet kurarak bölgede çatışmalar çıkmasına sebep olan İsrail, Arap devletleri ile uzun yıllar sürecek bir savaşlar dizisinin başlamasına sebebiyet vermiştir. Önce Filistin'in uluslararası arenada sözcüsü gibi davranan, ancak savaşlarda İsrail'e mağlup olan Arap devletleri, Filistin topraklarının işgal edilmesini izlemekle yetinmiştir. Bu durum ise haksız işgallere karşı yürütölen en etkili sivil direniş hareketi olan İntifadaların başlamasına sebebiyet vermiştir.

Filistin'in uluslararası kurum ve kuruluşlar, bölgesel örgütler ve yabancı devletler ile ilişkilerinin yürütölmesinde birden fazla karar verici mekanizmanın bulunması, kamu diplomasisi faaliyetlerinin başarıya ulaşmasına engel olmaktadır. Filistin Kurtuluş Örgütü ve Hamas, yumuşak güç oluşturmaya yönelik politikalar üretmeye çalışmaktadır. FKÖ'nün başı Yaser Arafat, gerçekleştirdiği eylemler ile dünya kamuoyunun dikkatini Filistin'in üzerine çekmeyi başarmıştır. Günümüzde Filistin'in Gazze şehrinde faaliyet gösteren ve yönetime seçimle gelmiş olan Hamas, yabancı devletler ile ilişkilerinin geliştirilmesi için elçilikler açmaktadır. Ayrıca dijital medya kullanımının artırılması için sosyal medya hesapları açarak İsrail'in gerçekleştirdiği baskı ve işgalleri ulusal medyaya duyurmaktadır. İntifada direniş hareketlerinin yerini gün geçtikçe alan yumuşak güç politikaları, Filistin'de yaşanan acıların dünya kamuoyuna duyurulmasında önemli rol oynamaktadır.

Filistin'in işgal altında olması nedeni ile şimdiye kadar sivil toplum ve halkla ilişkilere gereken önemi veremeyen karar alıcılar, bugün itibariyle sivil toplum ve halkla ilişkiler birimlerinin geliştirilmesine yönelik politikalar üretmeye çalışmaktadır. Kültürel alanda hem Filistin halkı hem de yurt dışında faaliyet gösteren sanatçılar ve organizasyon şirketleri, Filistin kültürünün diğer kültürler ile etkileşimini sağlamaya yönelik faaliyetler düzenlemektedir. Özellikle İsrail işgallerine karşı direnişi, özgürlük ve onuru temsil eden sanatçılar, seslendirdikleri şarkılar ile Doğu ve Batı kültürlerini sentezlemektedir.

Son dönemlerde önemi gittikçe artan kamu diplomasisi ve yumuşak güç kavramları konusunda Filistin'in sorunları bulunmaktadır. Filistin'in kamu diplomasisi yürütmesi ve yumuşak güç oluşturması önündeki engeller ise şunlardır:

- 1) Filistin'de meşru bir hükümetin bulunmaması,
- 2) İsrail'in haksız işgallerini devam ettirmesi,
- 3) İşgal nedeniyle yabancı devletlerin vatandaşlarının, Filistin kültürü ile etkileşiminin kısıtlı olması,
- 4) Ekonominin zayıf olması nedeni ile refah seviyesinin düşük olması
- 5) Sivil toplum kuruluşları ile halkla ilişkiler birimlerinin gelişmemiş olması,
- 6) Ulusal demokratik kurumların yetersizliği,
- 7) Güvenlik endişeleri,
- 8) Savaş ve çatışmalar neticesinde ülkelerini terk eden Filistin diasporasının yeterince etkili olamaması,
- 9) Filistin'de bulunan örgütlerin dijital ve sosyal medya kullanımının istenen düzeyde olmaması,
- 10) Kültürel alanda gerçekleştirilen faaliyetlerin yetersiz olması,
- 11) Filistin'in uluslararası tanınırlığının sınırlı olması.

Filistin yukarıda sıralanan sorunları analiz ederek kamu diplomasisi ve yumuşak güç politikalarının geliştirilmesine yönelik faaliyetler geliştirmelidir. Ayrıca birinci önceliği İsrail'in haksız işgallerini ve baskılarını dünya kamuoyuna duyurmak olan Filistin kamu diplomasisi, sorunlarına karşı diasporada bulunan halkı ile birlikte politikalar üretmek zorundadır. Bilhassa dijital diplomasi etkisini arttırması ile birlikte normal vatandaşların da diplomatik temsilciler konumuna gelmesi bakımından, Filistin'de bulunan yönetimler bu alana yönelmelidir. Filistin bu sayede dünya kamuoyunda bilinirliğini arttırabileceği gibi İsrail'in haksız işgallerini de dünyaya duyurabilecektir.

Kaynakça

- Abu-Fadil, Magda. "Palestinian Diplomats Get Up to Speed on Digital Communication Skills." *Huffington Post*, 08.07.2019, https://www.huffpost.com/entry/palestinian-diplomats-get-up-to-speed-on-Digitalcommunication_b_598731d6e4b00833d1de28df, erişim 30.11.2019.
- "Academic Partnerships." Palestine Polytechnic University, <https://www.ppu.edu/p/en/partnerships>, erişim 14.12.2019.
- "Ambassador of China Visits Campus, Looks into Greater Academic Cooperation." Birzeit University News, 23.10.2019, <https://www.birzeit.edu/en/news/ambassador-china-visits-campus-looks-greater-academic-cooperation>, erişim: 15. 12. 2019.
- "Arap Dnyasının Yeni İdolü: Filistinli Assaf", *Sabah*, 24 Haziran 2013, <https://www.sabah.com.tr/dunya/2013/06/24/arak-dnyasinin-yeni-idolu-filistinli-assaf>, erişim: 24. 11. 2019.
- Atmaca, Ayşe Ömür. "Filistin Baharı: Yükselen Umutlar ve Kaybedilen Barış." *Filistin Araştırmaları Dergisi* 1 (2017): 61-79.
- "Best Schools & Universities in Palestinian Territories 2020." Masterstudies, <https://www.masterstudies.com/universities/Palestinian-Territories>, erişim: 14.12.2019.
- "Birzeit University is the most sustainable university in Palestine, 240th in the World." Birzeit University News, 10.12.2019, <https://www.birzeit.edu/en/news/birzeit-university-most-sustainable-university-palestine-240th-world>, erişim: 15.12.2019.
- Cankara, Pınar Özden ve Yavuz Cankara. "Ürdün-Mısır- Suriye Kısacında Filistin Yazgısı: Yahudi Toplumunu ile Savaşlar ve Kaybedilen Anavatan." *Küresel ve Bölgesel Aktörlerin Filistin Politikaları*, ed. Pınar Özden Cankara ve Yavuz Cankara, 87-209. İstanbul: Efe Akademi Yayınları, 2019.
- Çelebi, Berk. "Dijital Diplomasi." USMED, <http://www.usmed.org.tr/blog/dijital-diplomasi>, erişim:15.12.2019.
- "Diaspora Diplomacy." Association of Accredited Public Policy Advocates to the European Union, 17.8.2019, <http://www.aalep.eu/diaspora-diplomacy>, erişim: 16.12.2019.
- "Diaspora ve Filistin Diasporası." <http://www.vahdet.info.tr/filistin/dosya8/2164.html>, erişim: 17.12.2019.
- "Dijital Diplomasi Nedir?" Bahçeşehir Üniversitesi, <https://bau.edu.tr/icerik/4487-dijital-diplomasi-nedir>, erişim: 15.12.2019.

- "Dijital Diplomasi Nedir?" *Bilim Şenliği*,
<https://www.bilimsenligi.com/dijital-diplomasi-bahcesehir-uni.html/>,
erişim: 01.12.2019.
- Dolapçı, Ercan. "İntifada'nın Kahramanları Arafat'ın Çocuk Generalleri." *Aydınlık*, 08.08.2017, <https://www.aydinlik.com.tr/intifada-nin-kahramanlari-arafat-in-cocuk-generalleri-ozguruluk-meydani-aralik-2017/>,
erişim: 24.12.2019.
- Efegil, Ertan. "Türkiye'nin Filistin Politikasının Değerlendirilmesi." *Küresel ve Bölgesel Aktörlerin Filistin Politikaları*, ed. Pınar Özden Cankara, Yavuz Cankara, 501-534. İstanbul: Efe Akademi Yayınları, 2019.
- "Eğitim Diplomasisi: Sektörel Diplomasi İnşası." TASAM,
https://tasam.org/Files/Etkinlik/File/VizyonBelgesi/SGPK_EGID_EgitimVizyon_TR_pdf_efa9f6f6-f1b2-402e-b53e-9b4df84e5a63.pdf, erişim 14.12.2019.
- "Erasmus plus kickoff meeting in Dublin, Ireland." Hebron University News Archive, 13.03.2019, <https://www.hebron.edu/index.php/en/news-archive-3/11070-news-12-3-019en.html>, erişim: 14.12.2019.
- Eren, Erdem. "Sivil Toplumun Dış Politika İnşasındaki Rolü: Türk Kamu Diplomasisi Örneği." *Ekonomi, Politika & Araştırmaları Dergisi* 2/1 (2017): 36-49.
- Ersoy, Mehmet Akif, *Tünel: Gazze'de Yaşamak*, 2. Basım, İstanbul: Melisa Matbaacılık, Mart 2017.
- "Evaluating Palestine's Digital Diplomacy Strategy." *Exploring Digital Diplomacy*, 03.03.2019, [https:// digdipblog.com/2016/10/03/evaluating-palestines-Digital-diplomacy-strategy](https://digdipblog.com/2016/10/03/evaluating-palestines-Digital-diplomacy-strategy/), erişim: 15.12.2019.
- "Evaluating Palestine's Digital Diplomacy Strategy." *Exploring Digital Diplomacy*, 03.01.2019), [https:// digdipblog.com/2016/10/03/evaluating-palestines-Digital-diplomacy-strategy](https://digdipblog.com/2016/10/03/evaluating-palestines-Digital-diplomacy-strategy/), erişim: 30. 11. 2019.
- "Filistin Diasporası İsrail için Soruşturma İstedi." *Filistin Haber Ajansı*, 15.04.2018, <https://filistin.info/filistin-diasporasi-israil-sorusturma>, erişim: 17.12.2019.
- "Filistin Direnişinin Simgesi Rim Banna Hayatını Kaybetti." *Gazete Duvar*, 26.03.2018, <https://www.gazeteduvar.com.tr/dunya/2018/03/26/filistin-direnisinin-sesi-rim-banna-hayatini-kaybetti>, erişim: 29.11.2019.
- "Filistin Şarkıları: Ortadoğu'lu Kadınlardan Gazze'ye En Hüzünlü Şarkımız." *Cafrande*, <https://www.cafrande.org/filistin-sarkilari-ortadogulu-kadınlardan-gazzeye-en-huzunlu-sarkimiz/>, erişim: 28.11.2019.

- “Filistin Ulusal Gençlik Konseyi Kuruldu.” *Anadolu Ajansı*, 10.08.2018, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistin-ulusal-genclik-konseyi-kuruldu/1251546>, erişim: 28.11.2019.
- “Filistinli Sanatçılardan Acıları Anlatan Sergi.” *Beyaz Gazete*, 29.07.2019, <http://beyazgazete.com/video/webtv/guncel-1/filistinli-sanatcilardan-gazze-deki-acilari-anlatan-sergi-734203.html>, erişim: 28.11.2019.
- Gündüz, Uğur ve Hanadi H.S. Dwikat. “Tarihsel Gelişim Sürecinde Filistin’de Gazetecilik: Halkla İlişkiler ve Sosyal Medya.” *International Journal of Cultural and Social Studies* 4/2 (2018): 380-405.
- Hawwash, Kamel. “Palestine's Arab Idol Mohammed Assaf Rocks London.” *Middle East Eye*. 29.01.2019. <https://www.middleeasteye.net/features/palestines-arab-idol-mohammed-assaf-rocks-london>, erişim: 28.11.2019.
- “Hebron University Receives Swedish Student Delegation.” Hebron University News Archive, 03.10.2019, <https://www.hebron.edu/index.php/en/news-archive-3/11379-news-31-10-019-3en.html>, erişim: 14.11.2019.
- “HU Student Delegation Visits the Republic of India.” Hebron University News Archive, 01.01.2017, <https://www.hebron.edu/index.php/en/news-archive-3/10359-news-31-5-017en.html>, erişim: 14.12.2019.
- “Italian Delegation Visits Muwatin Institute, Celebrates Ongoing Partnership.” Birzeit University News. 25.11.2019, <https://www.birzeit.edu/en/news/italian-delegation-visits-muwatin-institute-celebrates-ongoing-partnership>, erişim: 15.12.2019.
- “India releases 3rd financial tranche for construction of Palestine-India Techno Park.” Birzeit University News, 05.12.2019, <http://www.birzeit.edu/en/news/india-releases-3rd-financial-tranche-construction-palestine-india-techno-park>, erişim: 15.12.2019.
- “İsrail’e Kınama Yağıyor.” *Hürriyet*, 30.03.2002. <http://www.hurriyet.com.tr/dun-ya/israile-kinama-yagiyor-62734>, erişim: 30.12.2019.
- Kaya, Metin. “Eğitim Diplomasisi: Kavramsal Bir Çerçeve.” *Türk Eğitim Dergisi* 4/1 (2019): 1-12.
- Kemiksiz, N. Neşe. “Filistin Sorunu.” *Akademik Orta Doğu* 11/1 (2016): 133-179.
- Kılıçoğlu, Gökmen ve Ayhan Nuri Yılmaz. “Ortadoğu’da Türkiye Etkisi: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Açısından Bölgedeki Siyasi Projeksiyonlar.” *Yeni Türkiye Ortadoğu Özel Sayısı* 22/87 (2016): 87-118.

- Kılınç, Taha. "Akademik Cesaretin Örneği: Edward Said." *Mecra*, 17.05.2018, <https://www.gzt.com/mecra / akademik-cesaretin-ornegi-edward-said-3367049>, erişim: 28.11.2019.
- Köksoy, Ergün. "Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler ilişkisi: Kuramsal Bir Değerlendirme." *Marmara İletişim Dergisi* 22 (2014): 211-231.
- Köse, Esra. "Dijital Diplomasinin Sosyo-Ekonomik ve Sosyo-Politik Yapıya Etkisi." *Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi* 22 (2017): 2347-70.
- "Kültür ve Sanat Diplomasisi: Sektörel Diplomasi İnşası." TASAM, https://tasam.org/Files/Etkinlik/File/VizyonBelgesi/SGPK_KVSD_KulturveSanatVizyon_TR_pdf_8df3e750-2b55-4dda-82e0-c185baad705d.pdf. erişim:14.12.2019.
- Labadi, Taher. "The Palestinian Diaspora and the State Building Process." Arab Reform Initiative. 05.12.2018. <https://www.arab-reform.net/publication/the-palestinian-diaspora-and-the-state-building-process/> erişim: 17.12.2019.
- Lewis, Bernard. *Ortadoğu: İki Bin Yıllık Ortadoğu Tarihi*. çev. Selen Y. Kölay, 14. Baskı. Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2018.
- "Male and Female Students coming back after participating in an student mobility program to the University of Michigan in the United States of America." Palestine Polytechnic University News. 18.11.2018. <https://www.ppu.edu/p/en/news/3458>, erişim: 14.10.2019.
- "Nobel Prize Winner George P. Smith conveys his support to Palestinians, addresses academic freedom, and explains his scientific breakthrough." Birzeit University News. 24.04.2019. <https://www.birzeit.edu/en/news/nobel-prize-winner-george-p-smith-conveys-his-support-palestinians-addresses-academic-freedom>, erişim: 15.12.2019.
- Nye, Joseph S. Jr. *Bound to Lead: the Changing Nature of American Power*. New York: Basic Books, 1990.
- Nye, Joseph S. Jr. *Amerikan Gücünün Paradoksu*. çev. Gürol Koca, İstanbul: Literatür Yayıncılık, 2003.
- Nye, Joseph S. Jr. "Get Smart." *Foreign Affairs*. 01.07.2009, <https://www.foreignaffairs.com/articles /2009-07-01/get-smart>. erişim: 27.11.2019.
- Nye, Joseph S. Jr. *Yumuşak Güç*. çev. Reyhan İnan Aydın. Ankara: Elips Kitap, 2005.
- Özer, Mehmet Akif. "Bir Modern Yönetim Tekniği olarak Algılama Yönetimi ve İç Güvenlik Hizmetleri." *Karadeniz Araştırmaları Dergisi* 33 (2012): 147-180.

- Özmen, Süleyman. *İsrail ve Etnik Dini Çatışmalar*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2006.
- “Palestine 2017 Report: Palestinian online content targeted through mass surveillance, Digital occupation and biased content moderation.” 7 Amleh- The Arab Center Fort he Advancement of Social Media, 03.04.2018), <https://7amleh.org/2018/04/03/press-release-palestine-2017-report-palestinian-online-content-targeted-through-mass-surveillance-Digital-occupation-and-biased-content-moderation/>, erişim: 30.11.2019.
- “Palestine Polytechnic University and Uludag University sign a Memorandum of Understanding on the Joint Medicine Program.” Palestine Polytechnic University News, 20.01.2019, <https://www.ppu.edu/p/en/news/3637>, erişim: 14.12.2019.
- “Palestine Polytechnic University and University of Arizona explore the prospects of joint cooperation”, Palestine Polytechnic University News, 05.12.2018, <https://www.ppu.edu/p/en/news/3546>, erişim: 14.12.2019.
- “Palestine Polytechnic University holds a workshop on exchanging ideas and experiences to students participating in the academic mobility program with the University of Michigan.” Palestine Polytechnic University News, 18.11.2018, <https://www.ppu.edu/p/en/news/3509>, erişim: 14.12.2019.
- “Palestine Polytechnic University Students Participate in the Field Training in the Universities of the Hashemite Kingdom of Jordan, the Arab Republic of Egypt and Sultanate of Oman.” Palestine Polytechnic University News, 04.10.2018, <https://www.ppu.edu/p/en/news/3438> erişim: 14.10.2019.
- “Palestine Polytechnic University wins the Best Paper Award at the 4th International Conference on Information and Communication Technology for the Image Processing track in the UK.” Palestine Polytechnic University News, 14.03.2019, <https://www.ppu.edu/p/en/news/3726>, erişim: 14.12.2019.
- Purtaş, Fırat. “Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi.” *Akademik Bakış Dergisi* 7/13 (2013): 1-14.
- “Qatari Committee donates JD 100,000 to support Jerusalemite students.” Birzeit University News, 25.05.2019, <https://www.birzeit.edu/en/news/qatari-committee-donates-jd-100000-support-jerusalemite-students>, erişim: 15.12.2019.
- “Ramallah Contemporary Dance Festival.” Saryyet Ramallah - First Ramallah Group, <https://www.sareyyet.ps/page.php?id=ae99y44697Yae99>, erişim: 14.12.2019.
- “Representing Middle East in UN, Birzeit University team finalists in 2019 Hult Prize,” Birzeit University News, 23.09.2019,

- <https://www.birzeit.edu/en/news/representing-middle-east-un-birzeit-university-team-finalists-2019-hult-prize>, erişim: 15. 12. 2019.
- "Russia to expand language cooperation, teaching Russian to students." Birzeit University News, 02.10.2019, <https://www.birzeit.edu/en/news/russia-expand-language-cooperation-teaching-russian-students>, erişim: 15.12.2019.
- Sharar, Samaa Ebu. "#Ihbid194 'Electronic Army' Storms Social Media in Defense of Palestine." *The Palestine Chronicle*, 25.06.2019, <http://www.palestinechronicle.com/ihbid194-storm-social-media-in-defense-of-palestine>, erişim: 15.12.2019.
- Shihabi, Muzna. "Palestinian Public Diplomacy: From Camp David II to the ICJ Ruling on the Israeli Wall." Master's Thesis, Birezit University, 2006.
- Sönmezoğlu, Faruk. *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, 5. Basım. İstanbul: Der Yayınları, 2017.
- "Student Tabarak al-Natsheh qualified to participate in the World Skills Competition in Russia." Palestine Polytechnic University News, 03.03.2019, <https://www.ppu.edu/p/en/news/3703>, erişim: 14.12.2019.
- Svetlova, Ksenia. "Mostly Mozart in Ramallah." *The JerusalemPost*, 15.04.2017, <https://www.jpost.com/Arts-and-Culture/Music/Mostly-Mozart-in-Ramallah>, erişim: 14.12.2019.
- "The German Computer Stimulation Technology (CST) Holds A Training Course for the Students of Palestine Polytechnic University." Palestine Polytechnic University News, 05.03.2018, <https://www.ppu.edu/p/en/news/3137>, erişim: 14.10.2019.
- Tuncer, Fatma. "O Taşı Küçümsemeyin." *Milli Gazete*, 18.10.2019, <https://www.milligazete.com.tr/makale/3209947/fatma-tuncer/o-tasi-kucumsemeyin>, erişim: 28.11.2019.
- "Türkiye'de 2. Filistin Diasporası Konferansı Yapıldı." *Filistin Haber Ajansı*, 03.07.2018, <https://filistin.info/turkiye-2-filistin-diasporasi-konferans/> erişim: 17.12.2019.
- "University of Siena delegation visits Hebron University." *Hebron University News Archive*, 26.12.2017. <https://www.hebron.edu/index.php/en/news-archive-3/10997-news-4-2-019.html>, erişim: 14.12.2019.
- "What is Soft Power?" <https://softpower30.com/what-is-soft-power/>, erişim: 28.11.2019.
- "What you need to know about the 1987 Intifada." *Women War & Peace II*, 22.03.2019, <https://www.pbs.org/wnet/women-war-and-peace/uncategorized/what-you-need-to-know-about-the-1987-intifada>, erişim: 26.12.2019.

- Yağmurlu, Aslı. "Dijital Diplomasi: Kamu Diplomasisi Çerçevesinden Avrupa Birliği Üye Ülkeleri ve Türkiye Dış İşleri Bakanlıklarını internet Uygulamaları." *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* 7/2 (2019): 1267- 95.
- Yatağan, Arda Görkem. "Sert Güç Unsurlarının Yumuşak Güç Aracı Olarak Etkileri." *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi* 28/2 (2018): 69-94.
- Yıldız, Oktay ve Işık Gülcan. "Kamu Diplomasisinin Askeri Boyutu: ABD Muharip Komutanlıklarının Kamu Diplomasisi Faaliyetleri." *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve idari Bilimler Fakültesi Dergisi* 20/2 (2018): 244-70.
- Yücel, Gökhan. "Dijital Diplomasi." *TRT Akademi Dergisi* 1/2 (2016): 748-60.